

ROMAAN

№ 2

SISU:

Fr. K. Kreutwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

Octave Feuillet: Wanne.
Grazia Deledda: Don Eveno.
Heinrich Heine: Täis mürki . . .
Clara Viebig: Ainus.
P. Grünfeldt: Mis mälestus?
Aweits Aharonean: Tükike leiba.
Teffi: Omad ja wõõrad.
Roda-Roda: Tüli majas.
Henryk Sienkiewicz: Kaks aasa.
Therese Kõstlin: Wastolu.
Börge Janssen: Haaremi wõre lagant.



KIRJASTUS-ARENG-TALLINN 1923.

Kaubamaja Esto-Muusika

Tallinn, Lai tän. 34

- - Kõnetraat 10-24 - -



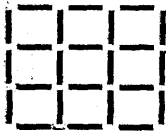
Noodid ja nende kirjastus. Tiiwklawerid, pianiinod, muusikariistad ja nende osad.

Ainuesitused Eestis:

C. BECHSTEIN, Berliinis, tiiwklawerid ja pianiinod. " " " " JUL. HEINR. ZIMMERMANN, Leipzigis, muusikariistad. Ühendatud lawateoste kirjastajad (Drei Masken-Verlag), Berliinis, näitelawa kirjandus: ooper, operetid jne. Koolidele ja seltsidele hinnaalandus.

Hindmõistatus

Nr. 2.



24-ast tikust tuleb kokku seada 9 ruutu, nagu kõrval kujutatud. Nüüd mõetagu 24-ast 8 tikku ära ja nii, et kaks nelinurka järgi jääks, mille seinad üksteisega kokku ei puutu. Kuidas on see võimalik?

Lahendused tulevad saata 15. veebruarini 1923. a. „Romaani“ talitusele (Tallinn, Niguliste tän. 16).

Digete lahenduste saatjate nimed avaldatakse „Romaanis“ nr. 5; nende vahel loositakse välja 3 aastatäiku „Romaan“ 1923. „Romaani“ talitus.

Oiendus Romaan nr. 1 puhul.

Hindmõistatuse nr. 16 lahenduse avaldamisel on esikombel välja jäänud lahendus ise, mida lahkesti wabandada palume.

Dige lahendus oli järgmine:

Siis jätub posti otsa wiienda päewa õhtuks.

„Romaani“ talitus.

Ajakiri „ROMAAN“

(II aastakäik)

Ainuke ajakiri Eestis, mille sisuks on ainuõiguslikult jutukirjandus rahvusvahelises ja wäärtuslikus walikus.

Läinud aastal ilmus rohkes walikus töid 49 rahwuse silmapaistwatelt kirjanikkudelt.

Rahwused olid järgmised :

Albaania, Ameerika Ameerika-Saksa, Armeenia, Artshi, Austria, Balti-Saksa, Baski, Belgia, Bulgaaria, Daani, Eesti, Greeka, Hiina, Hispaania, Hollandi, India, Indiaani, Inglise, Islandi, Itaalia, Jaapani Juudi, Kroaati, Leedu, Läti, Monteneegro, Mustlased, Neegrid, Norra, Persia, Poola, Portugaali, Prantsuse, Provence, Rootsi, Rumeenia, Saksa, Serbia, Soome, Soome-Rootsi, Tatari, Tirooli, Tshehhi, Türgi, Ukraina, Ungari, Vlaami, Wene.

Wäärtusliku ja miimekesise sisu peale waatamata on

„ROMAAN“ rahwalik ajakiri ja loetaw igaühele.

Tänewu tahab „ROMAAN“ weelgi enam rõhku panna sisu mitmekülguse peale ja loodab, et sennine suur poolehoid weelgi laieneb ja tiheneb.

„ROMAAN“ pole kuulutuste-lehti, kus kinni maksetud leheküljed lugejale teisikordselt hinna alla arwatakse, waid

„ROMAAN“ on ajakiri, kus lugeja 40 marga eest saab 32 suurt lehekülge tõsist ja huwitawat lugemist

Ainuüksi nimi „ROMAAN“ ütleb, et „ROMAAN“ pakub paremaid romaane (igas numbris kaks järgewat), kui ükski teine ajakiri.

„ROMAAN“ on kõige suurema läbimüügiga ajakiri Eestis — teiste kuulutuste peale waatamaia. Seda tõendab iga juhulik ajalehemüüjagi. Ja meie wõime uhked olla, üteldes, et see läbimüük on „ROMAANI“ sisu hea toimetamise tagajärg.

Läbimüük ütleb ka, et „ROMAAN“ seisab kindlal alusel ja wõib tagada lehe korraliku ilmumise, nagu minewalgi aastal.

Tellimishinnad on järgmised :

1923 aasta peale (24 Nr.)	M. 750.—
1/2 aastal (12 Nr.)	M. 400.—
1/4 „ (6 Nr.)	M. 225.—
1 kuu peale (2 Nr.)	M. 80.—
Üksiknumber	M. 40.—

Tellige weel jána kas peatalitusest, wõi abitalitustest ja agentuuridest üle riigi wõi aga lähemast postkontorist

„ROMAAN“ Nr. 1

on ilmunud. Lisa: Taskukalender 1923. Nõudke. Hind 40.— marka.

Address: „ROMAANI“ talitus, Tallinn,
Niguliste tän. 16.

Kõnetraat 17-54

MEESTERAHVA
RÄTSEPAÄRI

Kõnetraat 17-54

TALLINN

Rataskaevu tän. 14/4

M. ANDREESSEN

TALLINN

Rataskaevu tän. 14/4.

Teadustan oma austatud tellijatele, et kohale on jõudnud kõik talve hooajaks tarvilikud riided

Sándor Petöfi

Ungari rahwuslauliku 100-a. sünnipäewa puhul
ilmus broshüür " " " " " Hind 20.— mrk.

Kirjastus „ARENG“.

Ilmusid trükist:

„Laste Jõuluraamat II“ Heade lastele kingituseks.
Hind 50 mrk.

„Laste jõulukannel“ Kogu walitud jõululaulusi lastele.
Hind 25 mrk.

„Õpi hoolsasti!“ Piltidega lugemised lastele.
Hind 25 mrk.

Lastewanemad! Mureitsege need ülalnimetatud raamatud
" " " oma lastele, kui neile rõõmu teha tahate " " "

Saada igas raamatukaupluses. Ladu aadress: A. Suurkask'i lastekirjastus
Wiljandis, Uus tänav 38.

„Kaubanduse-tööstuse album“

ilmub 2 korda aastas suures kaustas, iluwäljaandena ja rikkaliku
sisuga kaubanduse-tööstuse alalt. — Aasta peale tellides, ühes
postikuluga, maksab 115 marka.

VI väljaanne ilmub neil päivil toredas wärwides

Kaupmehed ja töösturid! Ühelgi teie seast ei tohiks see
" " " album puududa. Tellige kohe ära " " "

Aadress: „Kaubanduse-tööstuse album“, Wiljandis, Uus tänav 38.

Rottmaan

№ 2

Ilmub igaks 1. ja 15. kuupäevaks.

1923

II. aastakäik.

Wanne.

Prantsuse kirjaniku Octave Feuillet' romaan.

2

Mitu korda peatas Maurice, et oma häält, mis mitu korda murdus, jälle kindlustada; tih- ti tahtis ta oma teatust ka lühendada, et ta kuu- laja liiati liigutust ei tunneks, aga noor leif nõudis, et ta edasi jutustaks. Ta tahtis kõig tavalikult kuulda.

Viimaks jõudis Maurice lõpule ja ütles, Robert seinud talle ülesandeks, sellele, keda ta nii väga armastab, mõnesuguseid mälestusi kätte anda.

Nende sõnadega võttis ta laualt, kuhu ta selle tules asetanud, eebenipuust karbi ja andis selle lese kätte.

See viivitas mõne silmapilgu, enne kui sel- le aitas. Kurvil filmil silmitses ta Roberti uuri, risti ja teisi tuttavaid asju. Aga kui ta nägi ta juukseid ja verist rätikut, siis lahkus remast kõig kardumuse, ta kattis näo kätega finni ja hakkas südamilõhestavalt nutma.

Maurice silmitses teda niiskeil filmil, täis jüdamlikku osavõtmist.

Aga siis läks ta jüda jälle raskeks.

Rõige raskem ülesanne oli tal alles ees. See ei olnud veel kõig.

Aga kuidas tahtis ta meelegaheitlevalt nutwa- le lejele jeda ütelda?

Ta oli kohmetu, kohunud. Oles ta lejes märganud vähematti pealiskaudjust või üks- kõisust, ta ei oles temale jeda mitte teatamata jätnud, trahviks ta tergluse eest. Aga jeda wa- lu nähes, jeda otsekohest leina — kuidas võis ta nüüd jeda ütelda? Ükskõig kui õrnasti ta se- da ka teha katjus — kas ei paistnud see ta mee- lest nüüd kui jumaw haavamine?

Kas ei jahutanud ta oma teatega kõig tun- ded, mida leif kallima kadunud masiu tundis?

Mis oli õieti Roberti soow?

Ta tahtis ju, et Marianne teda igawesti armastaks. Ja kui ta temale ta soowi nüüd

teada andis, kas ei kaotanud ta sellega siis kõig ta armastuse?!

Nuttu lehwis kõig see Maurice waimu eest nõõda ja ta tunnistab enesele, et targem oles, oma ülesande teist oja teiseks korraks jätta.

Ja kui ta nägi, et proua de Lapabe ju pi- jut toibus, tõusis ta üles ja jättis aupakkimult jumabaga.

„Ma tänan Teid“, ütles leif lühidalt ja pi- gistas ta kätt. „Teie tulete jälle, eks?“

„Tulen!“ vastas Maurice ja lahkus.

4.

Sügawas mõttes ja murelikult läks ta koju. Oma istus atas wana pärna all ja kudus tiiresti sukka.

Müpea kui ta poega nägi, hüüdis ta:

„Noh, mis on? Sa oled ju üksna kohmetu!“

„Olen jeda ka, armas ema. Üskujin, et loor- mast korraga lahji jaan, aga toon selle enesega jälle tagasi, et ta mu waimu ikka weel edasi jõöks“.

Ja ta jutustas emale, kuidas kõig olnud ja mispäwast ta oma ülesannet lõpulikult ei ol- nud jaanud täita.

Muidugi kiitis proua de Frimeuse ta tegu- wiiji heaks.

„Sa näed, mu armas laps, et see asi väga täbar on, ja mida enam sa selle üle järele mõt- led, jeda selgemaks saab sulle, kui raske on jeda asja lahendada... Ometi, wabest soowid, et ma selle üle meie preestriga räägin? Tema on tark ja õiglase mees“.

„Aga ema“, vastas Maurice naerabades, „miks on sinu siis weel waja sinu preestrit? Mi- na wõijin wiivitada ja kohmetu olla sellepoo- lest, mis l l l l l waja on rääkida, aga et see mi- nu k o h u s on, selle peale olen kindel. Siin ei ole waja midagi käända ja wäända. Sest isegi jina ei arwaks jeda õigeks, kui ma oma kohuse

täitmata jätafsin ja eluaeg jelle eest jüdametun-
nistuse piina peakfsin kannatama — ifegi kui
ma ilusa Marianne ja ta ilusa mõisa omale
jaakfsin!”

Kui krahwinna nägi, et saladus avalikufs
tulnud, ehmatas ta ifegi, waatas pojale otseko-
hejelt filma ja ütles otjustawalt:

„Nojah, ma ei jalga, et see minu uniustus
oli. Kuidas mõifingi ma siis jelle waele jõuetu
Roberti hawataguseid kawatjusi ette näha? Ma
olin, et sulle kõit ütelda, ifegi oma preeftrile
oma kawatjuseft teada annud ja tema oli jelles
samas arwamifes.”

„Ah, ah, emafene”, hüldis Maurice waer-
des, „tema oli jul siis ju nii ütelda taskus ja
jellepärawft jooiwifid ja, et ma temalt weel nõu
küfifsin! Oh, emafene, emafene, see ei olnud õi-
ge tee! Aga waata, ifegi kui Roberti wiimfed
jooiwid finu uniustuste täidminekut nii kindlas-
ti ei takistats, kuidas, armas, hea emafene,
wõifid ja ometi oletada, et mina markfiisa de
Lapavele soodjaks abitaajaks mõifsin olla? Te-
mal on üle kolmesajaja tuhande frangi aastast
jüfjetulekut ja meil ainult wiisteifskümmend
funi kaskümmend tuhat franki!”

„Kolmkümmend kaks tuhat, mu poeg, kolm-
kümmend kaks tuhat, noh, ma wõin sulle üteli-
da, finuigugene mees, finu warandusega, nime-
ga ja wälimusega, wõib igaihele heakfs partiiks
olla. Bealegi jooiwim ma sulle”, jatkas ta tufa-
felft, „et ja warsti nii ilusa ja hea naise, niifu-
guife Weenufe, leiakfsid, nagu seda Marianne de
Lapave on!”

„Kõige armfjam naifteft on mulle mu hea
emafene”, wastas noormees naerdes ja suudles
ema juufifeid.

Ema wõttis ta kaela ümbert kinni, tõmbas
ta oma juurde, waatas talle särawail filmil
näkku ja ütles:

„Oh ja rumal, rumal poifs!”

*

Kura krahwinna enesele teatada laskis, mis
poeg proua de Lapave juures näinud ja kuul-
nud, jooiwis proua de Combaleu, Marianne
tädi, jama juure huwiiga teada saada, misju-
guife mulje noor fuurfiikwaehwitfer ta jugu-
lase peale awaldanud.

Seft temalgi oli põhjufi, tutwufst Marian-
ne ja kommandandi wabel tähelepanelikult
jälgida ja mitte fümeneda lasta. Ka temal olid
omad kawatjused.

Tal oli ainus poeg, keda ta pimedada ema-
armastusega armastas. See poeg, nimega Ge-
rard, oli ilus, suur kahelimefetsime-aastane
noormees, wäga hea ja armastuswääriline
jeltfkonblane, kuid eriti pahas jeltfkonnas.
Ema oleks teda heameelega tahtnud „wäfsa
kiskuda” patupõriff, nagu ta seda nimetas:

teariff, näitejeinte tagant, bulwariff, kõriffif
jne., ja kawatjes teda jellepärawft abiellu joku-
tada.

Waremalt, weel enne Marianne abieluufe
astumiff Robert de Lapavega, oleks Gerard
heameelega Marianne kofinud, aga jeeford ei
meeldinud Marianne emale, kes leidis, et ta
warandus tema warandusele ei wastanud; aga
niiid oli Marianne rikas pärjala Poeg, kes
kahetjes, et ta Mariannet ju waremalt ei oi-
nud kofinud, oli jellega niiid kaitfa nõus, jefst
Marianne omandamine kahendas ju ta rikku-
se kaswamiff, nii et ta ka oma teifi kalduwufi
kitjendamata wõis rahuldada.

Lühidalt: Roberti jurmast jaadif oli jee
abiellu tädile wäga jooiwitaw ja jellepärawft wal-
mas ta hoolegia, et Marianne teifi tutwufi ei
leidnud. Beene tundega oli ta wanas krah-
winnas de Frimeufe' omale wastafe leidnud,
jefst ta märkas, et jee killa tulles liig tihti ja
liig palju omast pojast wääkis, teda kiitis ja
alati ta jõpruuf Robertiga rõhutas. Krah-
winna läbipaiffiwad jooiwid tegid proua de
Combaleu ainult wähe rahutuks, jefst ta tun-
dis, et Marianne kommandandiff juurt ei
hoolinud, aga niiid, mil jee ilmus, hakkas ta
rahutufst tundma.

Niipea kui ta kuulis, et herra Frimeufe
lofjiff lahkunud, ruitas ta jaali Marianne
juurde.

Ta leidis jelle nutmalt.

Ka proua de Combaleu nuttis piifut ja kfi-
fis siis Mariannelt, mis ta oma kadunud me-
he jõbrast arwawat.

„Ei tea, tädi”, wastas jee; „ma waatafin
teda waewalt, jefst muil oli, nagu ifegi wõid ar-
wata, muudki mõtelda — efs?”

„On ta päewapildi farnane?” jatkas tädi.
„Arwatawakfi”.

„Tal on wiff walefikud filmad nagu kõigil
warifeeridel”.

„Muidugi”, wastas jefst mõttes, tõufis üles,
wõttis eebenipuufst kaskifeje ja tahtis lahkuda:
„Katjun piifut magada, mu pea hõõgab!”

Piffkamiff, ilusal käägul, mis talle omane,
lahkus ta jaaliff.

Tädi pidi jedaforda oma uudifhmu talt-
jutama.

5.

Mitu nädalat oli möödmunud.

Maurice tundis, et ta oma teift kilaskäifu
Roberti lese juures enam edaji liikata ei tohti-
nud, aga mida enam ta jelle peale mõtles, je-
da enam kahetjes ta, et ta oma ülesannet ju
efimejel korral ei olnud lahendanud, jefst niiid
paiftis jelle ülesande lahendamane tema aruff
weel rafkem olewat.

Seal tuli talle äkfi meelde wõu, mis ema

talle annud. Ta tahtis koorma, mis teda rõhus, teistele õlgadele moeretada, nimelt aumäärt preestri, abbé Desmorteux' õlgadele. Jah, emal oli õigus, see mees oli jaks siin; ta oli proua de Lapave waimulik nõuandja ning pihitaja. Kas ei olnud siis ka kõige parem ja õigem, et ta oma abikaasa wiimse tahtmise tema juu läbi teada jai? Sest see oli ju õieti preestri ülesanne!

Marianne tundis abbed kui auwäärilist preestrit, tarka ja armastuswäärilist meest. Kuna tal auwõim püüdis, siis polnud ta iial enesele paremat ja kõrgemat kohta püüdnud, waid palus õlemust loquint, teda ta üllitusele külla jätta, kus ta rahulikult ja rõõmsasti elas, oma aeda harris, wiinamarju kaswatas ja kohalikku ümbrust wanade mälestuste poolt uuris, sest et ta mitme õpetatud seltsi liige oli. Koguduse liikmed armastasid teda ja ligidalseisemates loosides oli ta alati teretunud, heameelega nähtud külaline.

Selle armastuswäärilise, preestri riideid kandwa filosoofi juurde läks nüüd Maurice. Kuna ta teda palus tema teatust kui pihitajadust hoida, andis ta talle kõik teada ja palus teda lõpuks, et tema lesela ta kadunud mehe wiimase tahtmise teada annaks.

„Keeat“, jattas Maurice, „ei ole selleks kohajem kui Teie, kõrgeauline isa. Rauqa ja preestri ning pihitaja suus kaotab see asi igasuguse õlla, kuna ta iga teise suus tunduks haawamana“.

Abbe Desmorteux, kes noore kommandandi rõõmsasti wastu wõtnud, jäi tõsiselt, kui seda pihitamisest kuulis. Ta selge otsestine läks dikwe ja ta muudu alati naeratamad filmad läksid kuhmiks. Ta weitis kired juustesse ja mõtles kaua järele. Siis tõstis ta pea üles ja ütles:

„Mu armas, armas herra, see on väga waha ülesanne, mis minu kätte usaldate, väga waha ja teeks mu pihitajase minu wastu tingimata waenulikuks, kui ma looll oleksin seda ülesannet oma peale wõtma. Kaitsemata süüdistate mind omakasupüüdmises, kallid herra, ja ma ei laloaagi, et minu eitamises piut omakasu peitub. Ma olen wana, armastan rahu, tahan kõikiõega rahus elada ja oma naabritega hästi läbi saada! Tõsi. Aga uskuae, mu armas herra, mina kui preester ja pihitaja kõlbhan Teie ülesannet kõige wähem täitma. Mis närawast? Küsite Teie. Mõh, just sellepärast, et ma proua markiise pihitaja olen. Õsimene, mis ta minuult küsiks, oleks, kui waiju ta südametunnistust sellega on sentud. Mõh, mina ei tea seda ja ei taha selle üle otustada. Täitja wõimata on mul usulikest seisukohast selle üle otustada, kui palju see südametunnistusega kokku käib, kui suure mees oma abikaasale ära kee-

lab uuesti mehele minna... Selle üle otustamine ei kuulu minu waldkonda. Sellepärast ei taha ma teada, et see küsimus proua de Lapavel ees seijab — ja kui ta mulle jeda iial teatab... nõh, siis on mul ifka weel küllalt aega selle üle järele mõtelda. Müüd aga palun ma Teid, armas herra, südamest, jah, ma wannutan Teid, markiisele mitte ütelda ega märkugi anda, et mina selle jaladuse kaasteadja olen. Sest tema filmis peaks igauks, kes jeda jaladust tunneb, tema waenlane wõi wähemalt — kaassüüdlane olema!“

„Teie alternatiiv on wahi, herra preester“, ütles Maurice kuniwalt ja tõusis üles.

„Aga kindel“, wastas preester tõsist.

„Ma kordan: waenlane wõi kaassüüdlane!“

Ta saatis Maurice aiaft läbi.

Õkki jäi ta seisma, lõi omale otja ette ja hüüdis:

„Käes, mu, armas! Mul on käes see abi-wõu, mis Teid hädaft päästab filmapilguks, wõib aga olla ka jäädawalt!“

„Mõh, herra preester, Teie annate mulle uue elu!“

„Mu armas herra, kas olete wahest kuni-nud, et proua markiisa uuesti tahab abiellu astuda?“

„Ei, Zumalale tänu!“

„Mõh, waadake, mis ei wõiks meie siis senti oodata, kuni talle niisugused mõtted tulewad? Kas ei oleks see ülekohus, inimesele midagi keelata, mille peale ta wõib olla ei mõtlegi ja mõtelda ei tahagi? Mis siis herra de Lapave õieti soowis? Et ta abikaasa enam mehele ei lähets? Hea küll, kui ta ise selle soowi täidab, mis mõte oleks talle seda siis weel ütelda?“

„Selde aeg, herra preester, mis Te ütlete, paistab väga õiae olewat, aga, aga, kõrgeauline, mina olen sõjamees ja ei saa kasuistikuft aru. Aga ma tänan Teid ja tahan selle üle järele mõtelda“.

Kel on raske kohus täita, see tunneb juba sellestki suurt kergendust, kui liikihese wiimiluse wõidab, ja nii tundis ka kommandant de Frimensele aga südamest pärast jeda jutujamist suurt kergendust. Ilma et mingiwaust wõist oleks teinud, uskus ta ometi aega wõitnud olewat. Ta wõis oodata, kuni ta noort prouat paremini tunda õppinud, rohkem ta usaldust wõitnud ja kuni aeg teatamisest soodsamaks muutus.

Jah, kõige tähtsam oli lese usaldust ja sõprust wõita. Seni tuli tal oodata. Ja talle paistis korraga, wagu ei oleks talle sõprus omna sõbra lesega mitte wastumeelt. Ta ei olnud teda usaldanud, aga pisarad, mis leff eitnele külasäigul walanud, olid kõif umbusalduse

kaotanud ja ta soovis nüüd tõstjelt tema sõbraks saada.

Veel jamal päeval läks ta markiisa juurde. See oli ilfspäini, sest tädi oli mõneks päevaks Pariisi oma poja juurde külla sõitnud.

Noor leht, kes kommandanti ta esimehe külastäigu puhul terevamini silmitsenud, kui ta jeda tädi tunnistanud, oli rõõmus, et teda ruesti nägi; üksluises ja igavdas elus, mis ta elas, oleks talle iga ükskõiksemgi küllaline armajaks vaheldujeks olnud, ja de Frimeuse ei olnud talle mitte ükskõikne. Oligi ta tema vastare, ta oli ometi inimene, kes leste huvitas. Ta oleks head meelt tunnud, kui selles vastases, jelles waenlases oleks leidnud hariliku isiku, hõbveldamata sõjamehe, konarlike kaastäie, ja talle oleks see rõõmu teinud, kui ta temaga oleks võinud kõrgilt ja oma võimu tunda lastes ümber käia.

Paraku aga, ja ta oli sellest kohe alguses tujajelt aru saanud, kõneles kõigest Maurice olekust ja isikust, ta walt-ilusalt näost waimlik täius; waim järas ta tumesinistest silmadest, läikis ta kõrgel otjakehjel, ta kõnes; kõik ta oleks näitas, et mees tähtjas ja täielik oli.

Marianne leidis jelle wäga kurwa olemat, et niiugune mees teda wihtas ja põlgas, mees, kes ühklasi nii imponeeriw ja külgetõmbar oli, kes nii tõsine wälja nägi ja nii pehmesli wõis naeratada.

Kuid jutu jooksul, mis ford Roberti, ford sõjajäändmisi, ford Saksamaal mööda saadetud wangipõlwe riivas, paistis lesele, nagu tarwitaks jee ta waenlane tooni, millest auartus, kaastunne ja ifegi wemmalt ujaldust kajas. Näis, nagu oleks ta isikliku tutwunemise tagajärjel ju loobunud oma ülekohutusest eeldusest, ja jee oli lese meelest nii ilus ja huwitaw, et jee teda meelitas ja ta weel enam sellest kuulda ja näha ihkas. Ja kui herra de Frimeuse Jumalaga jättis, palus leht teda jüdamest ja otjekoheselt õige pea ja õige tihti jälle tagasi tulla.

See meeldis Mauricele, sest jelle peale ehitas ta oma plaani. Ta tahtis lese sõprust wõita ja head naabrusest alles hoida.

Ja nii järgnes külastäik külastäigule, kutsse kutssele. Dord käis Maurice iski, ford ema selkis, nii tihti, et kui tädi kase näwala pärast jälle ihmus, ta naabrid oma suureks meeleparhaks ju kaunis sõbrad tundis olemat.

Sellejuures pidi ta enesele tunnistama, et noor ohwitser nii wõlur oli, nagu jeda iial noormees wõiks olla, ja ta wihtas, kui kuulis, et Maurice ja ta ema järgmiseks päewaks lõunale olid kutsutud.

Ta tahtis poole ööd unest mööda ja mõtles ning pidas aru, kuidas oma plaane kõige paremini saaks teha.

Wiimaks oli ta osawa malekäigu leidnud; ta tundis leste, teadis, et jee ülemäära uhke ja tundlik oli ning wälise rahu taha warjas juurt kirglikkust. See oli koht, kust ta kawatse alustada. Ja niipea kui ta sellega walmis sai, jäi ta magama ja magas hilja päewani.

Pool tundi enne lõunajõõki, niipea kui ta enda riidesse pannud, läks proua de Combaleu oma jugulase juurde.

„Sa ei ole ju mulle weel ütelnud misjugu- ne waheford sul kommandandi de Frimeusega on.“

„Seda nägid ju ifegi, tädi.“

„Baistab, et ta palju haritumaks on saanud?“

„Baistab, jah“, fordas Marianne, peaaegu märkamataalt pilkawalt waeratades.

„Bittab ta sulle ligineda?“

„Sumal hoidku! Ei, tädi, jeda on palju ütelda. Usun ainult, et ta mind wähem wihtab, jee on kõik!“

„Ja sina, jüdamekene?“

„Ah mina! Ma silmitsen, õpin teda tundma,“ ütles noor proua kergesti. „Pealegi“, jättas ta, „rõõmustan ma, et ta minu wastu õiglasem ja oma eelarwamistest on loobunud. Naugelt on ta mind walesti mõistnud, aga nüüd, mind lähemalt tundma õppides, mõistab ta mind paremini. Ma tunnen ja wäen jeda ta olekust ja toonist, näen, et tal nüüd oma ekstimijest kahju on ja ta minult püüab andeks paluda sügawas jüdames. Noh, ma tunnistan, tädi, et meiegi teda walesti mõistime, ja jee rõõmustab mind, rõõmustab mind wäga, et minagi oma ekstarwamist nüüd wõin parandada.“

„Ah, mu armas jüdamekene, sina oled ju alles liig noor! Sa armas Sumal!“ hüüdis proua de Combaleu ja lõi käsi kokku.

„Miks?“ küsis Marianne.

„Aga sellepärast... kuid ütle mulle esiti, laps, ütle mulle otjekoheselt: kas armastad kommandanti? Kas oled talle oma jüdame kaotanud?“

„Sa teed küll wist wälja, tädi“, wastas noor proua wäljul toonil ja ta silmad wälkufid.

„Noh siis, mu armas laps“, jättas proua de Combaleu, „luba, et sinu wana tädi kull oma rikkalikude kogemustega wõtab mõned illusioonid, mis sulle wõiwad kardetawaks saada. Sul on paraku wiijiks kõik inimeste häiks ja aujaisks pidada, nagu ja jeda ife oled. Sa oletad kõige puhtamat meelsust, sest et sul endal wõimata on madalalt mõelda, ja sellest tuleb, et ja ennast kergesti petad. Nii on lugu ka jelle herra de Frimeusega. Tema oli sinu tige waenlane — jeda teame ta kirjadest, mille üle ifegi ju kadunud mees wälja tegi — ja

nüüd on see herra üliwäga armastuswääriline: hundist on saanud lammas! Sa usud, see tulla sellest, et ta oma effitujest on aru saanud ja seda kahetseb. See on ju wõimalik, ma ei tea seda, aga mis ma tean, on see, et tal nõu on kind naiseks wõtta ja et sellest juba kaugele ja ligidal räägitakse“.

„On see tõsi, tädi?“

„Muidugi tõsi, mu armas laps. Mu Jumal, kui ta sulle meeldib, ei ole mul tema vastu ju midagi ütelda, ometi pead sa wähe-malt selle äkilise muudatuse saladust tundma. — Kõik räägivad sellest abielust, isegi Menconi's, kus ma siia tulles peatasin, nagu isetead, teati sellest juba. Muidugi ei ole proua de Frimeusel sinu waege mehe surmast jaadik enam teist mõtet ja seda ei suuda ta omale pida, waid räägib selle üle preestriga, teem-jatega, kõikidega. Pealegi tead sa, et ta on ih-ne ja warahimuline, ja poeg näib sellepoolet ema jarmane olemat... kas ei teinud su kadunud mees ta kofkuhoidlikkuse üle tihti nalja?... Noh, ja mõistad nüüd, et sinu miljonid ta südame põnewalt pöksuma panewad. Ja et ta kind pealegi ka armastab, on wõimalik. Mõis ta mitte, sest ta oled ju ilus proua... Et, tõepoolet, ta ema on eht jutuwesti ja kommandandil enesel oli juur rutt taga. Nad oleksid pidanud enam aega andma, see oleks parem olnud, kui nad oleksid tahtnud, et seda ei mär-gataks. Tõepoolet!“

Kui peituski proua de Combaleu laimdu-stes mõni terakene tõtt, siis ei teadnud ta seda isegi kindlasti, sest ta jutt oli dieti ainult arwamine, oletus. Wõimalik, et naabruses niisuguse ühenduse wõimalikkust oletati, et proua de Frimeuse wõi ka preester ise mõne mõtle-mata sõna ütlesid, aga ta ei teadnud sellest midagi kindlat ja mis ta sellest rääkis, oli ainult leidus, wale, laimduš.

Uga oma otstarwe saawutas ta sellega täiesti: ta kihwtinool tabas proua de Sapabet südamesse. Proua de Sapave oli, kõigest waimurikkusest hoolimata, liig järelnõtkemata ja kirglik, et loogikalikult järeldada. Tabatud tõenäolikkuse paistest, uskus ta otsekohe ilma järele küsimatta tädi wale, kindel olles, et selles tõesti herra de Frimeuse äkilise muudatuse põhjus peitus, kui ta nüüd nii soojasti tema sõprust otsis.

„See on lihtjalt naeruwääriline!“ ütles ta õlgu kehitudes.

Kuna ta need sõnad täis silma põlgust ütles, näitas ta nägu ja terwe olek selgesti, et ta ainult suure waeiwaga oma wiha ja pahameelt warjas. Järsk puna oli talle näkku tõusnud. See taganes kahwatu eest. Ta ot-jaefine läks pilwe, ta filmad wälkustid. Suuli kofku surudes jalkas ta waeuall ennast rahus-

tada. Mida uhem ta oli olnud herra de Frimeuse lahkuje ja aruaklikkuse üle, mida ta arwas oma isikule üles näidatawat, seda haawatuma tundis ta enda nüüd olemat, et see lugupidamine mitte temale ei olnud, waid ta rahale. Ta ei jõudnud seda meest nüüd küllalt wihata ta walelikkuse pärast Misjuguine alatus, ennast weel ta mehe sõbrana näidata!

Et! Niisugust alatust ei wõinud ta jätta karistamata, ja ta mõtles järele, kuidas seda kõige paremini toimetada.

Siis teatati talle, et tulnud olla herra kommandant oma ema seltsis.

Marianne wõttis nad wäga armastuswäärilikelt vastu ja proua Combaleugi näitas ennast wäga rõõmsana ja südamlituna. Silmapilk hiljem ilmus preester ja mindi lauda.

Marianne paistis olemat rõõmsam ja jutukam kui muidu. Ta nockis preestrit ta muinasajaliste leiduste pärast ja see taitjes naeres nende ehtjult. Uga teist lustilikult waldas teda äkiline kurbtus; ta jäi filmapilgufis tõsijets, järelnõtkikufis, tegi kibedaid tähendusi, ja selgesti oli näha, kui raske tal oli armastuswäärilikst majaproua oja mängida.

Maurice, kes teda tähele pani, märkas seda selgesti ja uskus, et talle midagi pahandust on juhtunud. Ta nägi ka, et proua de Sapave piut enam wahuweini jõi, kui see noorele lejele sünnis oli, ja järeldas sellest, et ta ennast sõbustada tahtis, et siis mõraaste vastu mõis lahtem ja armastuswääriliksem olla.

Miipea kui jaalis kohwi oli jõudud, wiis marktiija oma külalised aeda, et kommandant wõiks suitjetada. Ta jalutas kommandandi kõrwal, et ta head Sapanna suitju nautida, mida ta, kuidas ta ütles, üli wäga armastawat, ja tähendas, et ka Robert kirgline suitsetaja olnud. Ta rääkis ka, kui wäga ta mees aeda armastanud. Ta näitas kommandandile, mis temagi selles mõttes teinud, sest ta armata oma kohujets, kadunud mehe poolelijäänud kawatfusi teostada.

Kuna ta nõnda kaksushelkide ja seinte ning walgete kujude wahel, treppidel ja terrassidel ebasi sammus, kõiges omas iluduses ja armajuses ning toreduses, pidi Maurice mõtlema Versailles'i peale, noore Burgundi hertsogina peale, kuidas see nagu jumalanna pilwede peale lehmib.

Marianne ja Maurice olid elamas jutus ebasi läinud, olid teised kaugele maha jäänud ja leidsid endid äkki üksi olemat.

Noorproua näis seda ükfiiolekut soowimat, jah, isegi pikendada tahtwat, sest ka juhtis nooremehe nüüd kõrwalisele puisteele, kuhu lahkum päikene ainult weel ükfiuid kiiri heitis. Ta jäi wait — waitides sammusid nad

edasi. Midagi polnud kuulda, ainult kruus ra-
gises nende jalgade all.

Ükki jäi proua de Lapave seisma, tõstis
pea üles ja ütles:

„Herra de Frimeuse?“

Tal oli muidu pehme, meloodiline hää, aga
nüüd peitus ta toonis lõikam pilge, nii et
Maurice juba waljumini põõsumata hakkas.

„Armuline proua?“

„Teie teate, kui suuremeelne Robert minu
västu on olnud?“

Maurice noogutas jaatades pead.

„Jah, armuline proua, ta teatas jeda
mulle.“

„Ah, jeda ma juba arvasin, et jeda teate.
Nüüd ei nimeta Teie mind mitte tänamataks,
kui Teie tunnistate, et mul wahetewahel hi-
mu on joomida, et minu mees oleks wahem
juuremeelne olnud.“

„Ma ei mõista mispärast“, wastas Mau-
rice.

„Noh, jellepärast“, wastas noor proua,
„et mulle jee juur warandus kahlemata jaab
tegema palju meelehärma ja tusta ja juba jeda
teebki — ta teeb minu liig meelitawaks saa-
giks. Kõik, mis Prantjuismaal leidub õnne-
rüütlitest, intrigantidest, kaapawarakittidest,
ruttawad jia, mind piirama. Ma jaan kõi-
kide jaagihimu sihiks, pean leppima filmafir-
jaljusega, ofawõttega, heatahtlusega, jõpru-
sega ja armaastusega, mil aga puudub tõfine
põhi . . . Ma allun kõigile tühijuttudele,
laimustele — — olengi jeda juba — — kas
Teie ei ole veel kuulnud, et mehele lähene?“

„Ei, armuline proua“, ütles Maurice.

„Ei? Tõesti mitte? Noh, siis küsige oma
emalt, tema teab jeda!“

Kommandant de Grimueuse ei wõinud ilma-
pistugi kahewahel olla, mis nende sõnade mõte
tähenaldas.

Silmapilgu waitis ta ärewuses, siis üt-
les ta:

„Proua markiija, mul on au Teid mõista.
Teie jüübidistate mind, et ma jõpruse walekatte
all jpefulleerin Teie kae, õigemini Teie raha
peale. Mul on kerge wastust anda: kuri maa-
ilmas leidub mees, kellele Teid mõte Teid naisjeks
wõtta, igawesti on keelatud, siis olen mina
jee mees. Teie kuulete kohe, mispärast. Mi-
nu nõu, — millest Teie kohe aru saate, oli,
jeda teatust veel edasi liikata, päewani, mil
meie wahel täielik usaldus ja otjekohene jõp-
rus walitseb — nüüd näen ma, jee päew ei
tule ialgi ja jellepärast palun ma Teid mind
kuulda mõtta. Ma ei ole Teile jiamoani veel
kõik ütelnud, mis Teie kadunud mees mulle
üllesandeks tegi ütelda; nüüd on mul Teile
weel teada anda ta wiimane kahtmine ja wi-
mane palwe: j. o. juusõnalises bestamendis

palub ta Teid, tema, kes Teid nii palawalt,
nii kirglikest armastas ja Teile oma armas-
tusest nii palju tõendusi on andnud, ta palub,
ta wannutab Teid, nii jidamlikult, nii püha-
likult, nagu jeda ainult jurija mõib teha, jah,
ta käsib Teid tema mälestust mitte uue abi-
eluga rüüwetada!“

Noore leje juust tuli kerge kiljatus.

„Lubage, et lõpetan“, jatkas Maurice.

„Mishuguste walujate, jah, hirmjate sõnadega
Teie mees oma kartused, hirmu ja palwed
wähendas, jeda mõin ma Teile ütelda, kui
jeda joomite — jett ainult sõnagi, mis tol kur-
wal õõl ta juust tuli, ei ole ma unustanud.
See seisab nagu raudse krihwliga mu mäles-
tusse kirjutatuna ja weel praegu kõlawad kõit
ta sõnad mu kõrwus. Lubage, et ma neid
Teile ei forda, kuulge ainult ta wiimjaid jõnu:

„Ütle talle, et kui ta ialgi kellelegi teije nai-
jeks jaab, ma hauast tõusen, ennast talle näi-
tan ja ta ära wannun!“

Ja siis, weel wiimjse hingega, jatkas ta:
„Wannu mulle, Maurice, et ja jeda talle
ütled!“

Ma wandusin.

„Sinu au juures?“

„Minu au juures!“

„Ja nüüd, proua markiije, teate kõit.“

Markiija oli seijatades kuulnud. Wae-
walt mõis kommandant weel ta nagu näha,
jett ilm oli wahetajal juba täitsa pimedaks läi-
nud. Minust mõned kuukiired langesid läbi leh-
tede, jootjid walgel kruusjal edasi ja walgusta-
sid poolenisti kwiipinki, mis puiesteel seisis.
Selle pingi peale istus noor proua ja nüüd
mõis Maurice näha, kui kahwatu ta oli; pais-
tis ijegi, et ta wanus, enne kui istus. Siis
wajus ta pea kättele ja Maurice kuusis, et ta
nuttis.

„Kas joomite, et lahtun?“ küsis Maurice.

Noor lejt raputas eittades pead ja Maurice
jäi taht mõni samm eemale liikumata seisma.

Proua nuuksus.

Wimats, kui jälle rääkida jai, hirmidis lejt
teda mahedasti:

„Herra de Frimeuse!“

Maurice lähenes aralt, kuid lejt ulatas tal-
le kae.

„Andke andeks!“ ütles ta.

Maurice mõttis ta kae ja pigistas jeda.

Siis tõusis Marianne üles.

„Kas olete nii lahke ja annate mulle oma
käsiwarre?“ ütles ta. „Ma tunnen, et olen
haiglane.“

Maurice andis ja nad sammusid lossi poo-
le, kus mõned aknad olid walgustatud.

Lossi ees lillede keskel seisis purtskaem;
lejt kummardas jelle juurde, tegi taskurätiku
märjaks ja niisutas jellega oma nägu ja filmi:

„Ma ei joowi, et need seal jees minu nute-
tud filmi näeksid“, ütles ta.

Ta mõttis jälle Maurice käewarre alt fin-
ni ja sammus pikkamisi edasi.

„Ma ei tea tõesti“, jatkas ta, „mispära-
st ma õieti nutsin, sest laua aega enam pole ma
nii õnnelik olnud kui täna“.

„Õnnelik?“ küsis Maurice imestades.

„Jah, õnnelik, väga õnnelik. Sest nüüd
võin ma ometi kedagi uskuda ja täiesi ujal-
dada. Nüüd võin ma toetuda sõbra käsiwarr-
le, sest Teie olete ometi minu sõber, eks?“

Kest wana aeda, kest toredat õõd, piiratud
hõbedajest walgujest, mis taewast maha langes
walgetele marmorkiwiwale, õitsiwatele, lõhna-
watele lillepeenardele, kõlajid need mahedad
õnad weel mahedamaterna ja hääl weel maa-
gilisemana. Maurice tuudis ühtlasi oma kõr-
wal, oma südametaste woja kontakti ilusast
noorest prouast, tundis, et ta oli ägedasti lii-
gutatud, ja ta oli jellest kohmetu, segane. Ta
jatkas ainult mõne tänuõnna postitada.

Marianne pigistas kergesti ta käewart,
jüis jammujid nad waitides edasi.

Trepi ette jõudes, mis üles lossi wiis, jäi
Marianne äkki seisma, tõmbas käe ta käewar-
rest ja ütles:

„Lähme tupp!“

Maurice järgnes talle jaali, mille juured
tiimutjed terrasile wiijid.

Proua de Combaleu, proua de Frimeuse ja
preester istujid seal ja paistid igaüks omal
wiisil rahutud wõi uudishimulikud olewat pi-
ka neijafilma all wiibimise üle kuupaistel.

Muudugi wotajid nad seletust ilmaaegu, ja
luna igaüks oma mõtteid mõlgutas, siis oli
jutuajamine väga ihejõibiline, kuni krahwin-
na, kes pojalt aru tahtis pärida, ütles, et tal
peawalu olla ja kojuminekule manitses.

Kui Maurice Zumalaga jättis, ütles mar-
tiija, enne weel tädile mitteheatahtlikku pilku
heitres:

„Herra de Frimeuse, millal valmistate mul-
le selle lõbu, et minu jeltjüis ratjajõidu teete?“

„Aga — — millal ise joomite“.

„Noh, siis homme, kell kümme“.

Maurice kummardas ja lahkus.

Losjüst mõned jamanud eemale jõudes, üt-
les Maurice, et ema küsimistest ette jõuda:

„Mu hea, armas ema, ja oled üllatatud,
ma olen oma ülesande käitnud“.

Ja nüüd jutustas ta emale haawawast kaht-
lusest, mis Marianne awaldanud ja mis teda
jundinud ilma wiiwitamata rääkima. Ta üt-
les ta, kuidas noor leif ta teate wastu mõt-
nud.

„Sa näed, armas ema“, jatkas ta, „et si-
nu fartus minu ülesande lõpuliku tulemuse

kohta asjata oli ja et Marianne mitte mind ei
wihka, nagu ja ennustajid“.

„Mu armas poeg“, wastas ema rõõmjasti,
„uuustajin, et ihe naisterahwa üle otjüstami-
ne asjata waew on“.

Noormees ei olnud ema naljatust nagu
kuulnudki; waitides ja jügarwas mõttes jam-
mus ta edasi.

6.

Järgmise päewa hommikul wara astus
Maurice ema tupp, kui jee alles magas.

Emä ärtas ja kui ta poega sel ebaharilikul
ajal — kell ei wõinud weel jettje olla — nägi
ja ta näolt luges, et ta õõ otja oli walwanud,
fartjatas ta ja hüüdis:

„Zumala eest, mis on jündinud?“

„Ei midagi, armas ema, ei kõige wähe-
matti — jää jälle rahulikuks!“

Siis lähenes ta wõõdile, jündles ema ot-
jajest ja jatkas:

„Midagi paha pole jündinud, ematene!
Kuid jee teeb julle wististi tusk, et nua sõja-
wätte olen tagasi tutjutud ja weel täna hommi-
kul Kennes'je jõidan“.

„Täna, filmapilk? Ma ei jaa aru, jünu
pubkeag testis ju weel hiuõ nädalat! Said ja
telegrammi? Aga ei... Maurice, ja petad
mind, ei räägi tõtt!“

„No jah, ematene“, wastas Maurice nae-
ratades, ma waletajin, wõi fartjüin wähe-
malt waletada, aga nagu näib, pole mul jeks
annet. Sellepäraõst tahan julle, armas ema,
teada anda tõjje põhjuse, miks ma nii äkki
tahan lahtuda ja pean lahtuma, jüis näed ja, et
jul wähematti põhjüst pole rahutuks jaada.
Kahtlemata ütled ja, et mul õigus on“.

Ta istus wõõdi äärele, wõttis ema tätest
joojalt finni ja jatkas:

„Ema, ja tead, et on olemas muljeid, mis
esiotja ainult kerged ja pealiskaudjed on, aga
ifka enam ja enam jümenewad, mida enam
nende üle järele mõeldakse, mida selgemini
nad meie teadwuse jangewad. Seda jain ma
eile õhtul martiija juures tunda. Meie koos-
olek oli nii lühike ja kadus nii ruttu, et alles
täna õõjel walwates ta ulatujest ja järeldustest
jelgesti juutjüin aru jaada. Ema, need järeldu-
jed paistawad minu arust olewat nii õrnad,
nii tõjised, nii hädaõhtlikud... et ma otjuseks
tegin hädaõhu eest põgeneda... Sa mõistad
mind, mu hea ema, ja lubad, et ma julle pike-
mat jeketust ei tartiwije anda“.

„Sa armastad Mariannet?“

„Ei, ema, ma ei armasta Mariannet mitte,
jama wähe kui tema mind armastab, aga as-
jaolud, jünule teatud kartjused tegid, et meie
waheford eile õhtul muutus väga ujaldawaks
ja jüdamlikuks; ja nüüd peame üksteist iga

päew nägema, nädalate kaupa kõige kitzamas sõpruses elama, kuna meie hinges veel tagasi järele märkides mälestus kõigest, mis juhtus: etteheidetest, piiratest, andeksandmisest... See kõik on täitsa hädaohuta temale, aga, ema, ma tunnistan sulle awalikult, ma ei tea, kas ta mulle veel ei võiks kardetama's saada... Ja et siin kaalul on minu rahu ja au ja ma neid kumbagi ei taha kaalule panna, siis annan paremaks lahkuda".

"Aga, poeg, mis sul meelde tuleb! Nii nõrk on siis ju süda — kui soldatil ja juurtükiväimehel!" hüüdis krahwinna.

"Armas ema," vastas Maurice, "ka sõjamees ei jaluta noore ja ilusa naise seltsis kuivalgel karistujeta, pealegi naise seltsis, kes nutab ja ta käsi pigistab. Seal muutub ta, armas ema, dige nõrgaks olewuseks".

Wana proua silitas poja palgeid, ohkas ja ütles:

"Mis pean ma sulle wastama, armas laps; mine, ela hästi, ja mulle jääb teadmus, et minu poeg läbi ja läbi aimes on... Mine, laps, mine".

Ta juudles teda ja küsis:

"Kuhu ja lähed?"

"Minu mäeosa on Rennes'is, ma lähen sinna; tarwitan rongi, mis kell 10 Mencon'i läheb".

"Aga kell kümme pidid ja ju Mariannega wäljaõidu tegema?"

"Kirjutasin talle".

Tund aega hiljem weeres Maurice wälja poole ja samal ajal sai Marianne temalt järgmise kirja:

"Armuline proua!

Üksiline käik kutsub minu mu sõjawäeosa juurde jälle tagasi ja ma kahetse üliwäga, et lahkuma pean, ilma et Teid wõiksin isiklikult Jumalaga jätta. Lubage mind loota, et Teisgi pisut kahju on, et see, keda Teie lahkesti oma sõbraks nimetasite, nii ruttu peab lahkuma, ja uskuge, et ta alaline püüd saab olema selle ilusa aunime wääriline olla sellega, et kõige aupakklikult, kõige sügawamalt ja ustawamalt Teie poole hoiab.

Aupakklikult

Maurice de Frimeuse".

Kui Marianne selle kirja oli läbi lugenud, pigistab ta oma ilusad silmad filmapilguks kinni ja mõtles.

Sarilikult oli väga raske tema mäolt ta tundeid lugeda, sest ta ostas enese üle walitseja. Aga tädi — kellele ta kirja siju lühidalt teada annud, — märkas, et Marianne einelaul jutulehto ja ijuta oli.

Pärast lõunat laskis noor proua hobused

ette ratendada ja sõitis krahwinna de Frimeuse juurde.

Maurice oli lahkudes oma ema palunud, teda mitte walelikult teha, waid marksiiale samu põhjuseid teatada, mis ta temale ju ise oli teatanud, ja oli talt lubaduse wõtnud, õiget põhjust mitte ilmutada.

Krahwinna pidas sõna, aga nagu keegi, kel himu on seda mitte pidada.

Ta jutustas küll telegrammist, mis ta poja sõjawäe juurde tagasi kutsunud, aga ta tegi seda nii lohmetult, nii saladuslikult, ohkas ja laskis selgesti mõista, et midagi warjab, nii et ta terwe olek ta jutustusele wastu käis, ja et naised iksteist väga hästi mõistawad, ka kui nad waitwad, siis oli Marianne, kui ta lahkus, tõe ümber jälgile jõudnud.

Jõudes koju, kirjutas ta Mauricele kobe kolm kirja, esimese käis hammustawat pilget, teise sõbralikumalt ja heatahtlikumalt, kolmanda wila ja ükskõikse. Siis wistas ta nad kõik kolm tulle ja otjusas ütleilõpe mitte wastata.

Kommandandi ootamata lahkumine äratas Mariannes terwe woo tundeid, nii et tal enesel wõimata oleks olnud enesele oma tunnet üle aru anda.

Ta rind kääris: kord wõitis wiha, meelepaha, tust, kord oli ta kurb ja tundis lugupidamist, iegi imestust Maurice wastu. Mis teda aga kõige enam erutas, oli, et tal kedagi ei olnud, kellele oma tundeid awaldada, et tema seal ei olnud, tema, see iseäralik mees, et ta talle oleks ütelda wõinud, kui väga ta teda ta nõrkuse pärast wihkab, ei, palju enam, kui väga ta tema rüütlimeelset õrnust imestab.

Siis jälle waldas teda kahtlus: kas oli ta wana krahwinna ka käiesti dieeti mõistnud wõi oli ta tõesti ülemuse poolt ära kutsutud? Dühikesele kirjale pidi siis järgnema pikem selgustkiri. Jah, seda wõlgnes ta temale selle järele, mis nende wahel juhtunud. Jah, tõesti, ta pidi kirjutama!

Aga see kärsitult oodatud firi ei tulnud. Päew möödus päewa järele — ei midagi. Ja wiimaks pidi Marianne, kes Maurice wiiakust, takti, rüütlimeelt tundis, enesele ütles, et Mauriceel kindel nõu on temaga igasugust ühendust lõpetada ja sellest loobuda.

Sügijel lahkus ta oma lofsist ja läks Pariisi oma paleesse elama. Siis elas ta kaunis tagasihoidlikult, aga pärast 10. detsembrit, oma mehe surmapäewa, läks ta wahetewahel juba teatrisse ja wäljesse seltskonda; samuti kahanes ta riietelein. Neil puhkudel saatis teda alati tädi Combaleu ja mõnikord ka, mis veel enam imestust äratas, selle poeg Gerard de Combaleu, kes sugulase wastu üliwihkas näis olemat.

(Järgneb.)

Don Eveno.

Itaalia kirjanik Grazia Deledda.

Maemast oli hommikust agu tunda, kui Fidele juba doktori hobust hakkas puhastama.

Näa halli õue graniitkivistus oli märg kasteft ja hobuse tabjaplagin äratas selge femadehommiku vaikuses walju wastuhaja. Suur maja seisis alles vaikides, kinnuste luukidega, aga lähedast kampagnast tajas juha tuhat häält wärskte hommikuõhuga siia.

Megutades ja uniste filmadega toimetas Fidele oma tööd. Ta oli kahwatu, kõhetu noormees, kelle näol tige naeratus ja seljas Sardiinia viided.

Mees oli pahas tujus, ja et tal kedagi ei olnud, kellega ta oleks wõinud rääkida, siis katjus ta oma mõtteid hobusele kirudes teada anda.

„Paigal!“ hüüdis ta ja kammis hobuse lalka. „Doktor ütles, kell neli olgu ja pu-hastatud ja raffles.“

Kuhu don Eveno läheb? Minupärast kas mõi kuradile ja argu tulguigi tagasi. Wiska ta maha, mu kallid, nii et ta kaelaluu murrah! Kuulsed?

Oleks minul, waciel julafel, ka nii hea elu kui sinul! Aga mis ja õige unes nägid, Fidele? Ah, et rikkaks oled saanud, sama rikkaks kui herra. Misjaguine õnn, kui sul on maalitud trepid ja seitsje paari jaapaid! Ja siis herra detütre Mikela naiseks wõtta! Ei, jeda ma ei tahagi, see on eht lollpea. Pareim juba wõtta Francesco Robedda tütre, kes nii paks on kui pörjas. Mikela on fiilil ilusam, aga ta on lohja.“

Mnati aken ja don Eveno wartas wälja.

„Weel mitte walmis? Tee ruttu, Fidele“, ütles doktor.

Fidele kumardas ja pomises oma ette. Siis tõi ta mustast jammetist tehtud iluja tikitud wälja. Kõõgikuks juures nägi ta Mallenaat kohwimofina kallal ametis olewat.

„Anna mulle jadul fätte“, ütles pois.

Kuid tüdruk pööras talle selja ja nii läks ta ise.

„Do, niipea kui ma Mikelat näen, ütlen talle, et Mallena iga hommiku terve patitüie kohwi joob. Aga Mikela on ogar tüdruk, ei oska käskida ega majapidamist juhtida. Ja jah, kel nal midagi ei ole olnud...“

Don Eveno, ringfonna arst, oli abiellu astunud rikka, kõrqi neiuaga, kes teda aga ei olnud õnnelikuks teinud, olgugi et talle kaasa tõi suure waranduse ja toredea maja. Õnneks

oli ta warakult ja lasteta jurnud, enne jeda weel oma meest oma waranduse pärjaks mää-rates.

Don Eveno oli jectord nelikümmeendkuus aastat wana, tubli arst, õpetlane, lugupeetud inimene, kes teadis, mis tal waja oli teha. Ja nii märkas ta pärast abikaaja jurna warsti, et tüdrukud teda majas häbemataft warastafid. Majale oli tarwis nut perenaift, ject ise ei olnud tal mahti majapidamise üle walwata.

Uuesiti abiellu astuda? Selle peale ta ei mõelnud! Ta wihtas waiji.

Aga kui sulane Fidele talle ühel päewal teatas, et üks tüdruk häbitult tema värke ja jufke kandwat, teine ka weini anitiwat ja weega jecawwat, kargas don Eveno hobuse tur-jale ja jäi kodust kahets päewaks ära. Tagasi tulles istus üks ilus neiu, kes Sardiinia kos-tiümi kandis, ta ees jadulas. See ol Mikela, doktori wacse õe tütar. Sde elas oma mehe-ga kufaqil teises külas.

Teenijotel oli Mikela luagu kõhe teada. Ta oli omas külas kooliõpetajat, ilusat noort-meest, armastama hakanud. kes siis ka tema kätt palunud. Kõhlemata olekid ka pulmad tulnud, kui don Eveno wabeletulek asja ei oleks lubla ajanud. Mikela muuduigi ei olnud lohkumijest teadagi tahtnud.

„Doll laps!“ ütles aga ema. „Tarf mees ütleb õigusega: „Kell leiba on, jcl pole ham-baid.“ Kas ja siis aru ei jaa? Onul on kolm tüdrukut ja tema palee on maalitud.“

„Tean, aga...“

„Ta wõib kõif jinule pärandada...“

„Aga ma ei lähe“, ehastas neiu.

„Lähed, ütlen mina. Ei tee ja jeda, siis ajan ju armajama kus firwat. Lähed ja aga, siis on mäga wõimalik, et...“

Kooliõpetaja oli ruhksufel. Nii siis läks Mikela kaasa ja lootis, et pulmad saab teha, ka kui ferd onu rikkuse pärib.

Don Eveno oli pealegi wabalt lõnnud:

„Mina ei taha pahandust. Tahab Mikela majas perenaime olla ilma tujudeta — hea Muudu...“

„Kui tal tujufid on, fiil need juba faw-wad“, kinnitas ema.

Nii siis pani Mikela oma fargid ja riid-d korwi ning läks kaasa, jurn südames.

Kui ta don Eveno juures herraamajas wiibis, mis ingalitud lagedega, waipeadega

põrandal ja maalidega jeintel tore wälja nägi, küüsis ta enejele nurbes: „On see's nüüd kellegi õnnelikkus?“

Minnes üle põhmete waiwade, kuulatas ta põnewalt; oma sammusid mitte kuuldes, oli tal, nagu oleks ta surunud.

Ja nii kahwatas ta weel enam; ta oli walge ja ta silmi ümbritsejad tumedad rõngad.

Uga forraga läks asi paremini. Ta wahetas kallimaga kirju, ja lootis tema peale. Kas don Eweno jeda teadis wõi ei teadnud? Fidele arwas ei, sest Fidele tundis jeda terwet asja.

* * *

Onu ja õetütar olid juured egoistid ehk omakasjupüüdjad. Minult omakasu oli neid kokku jaatnud, ilma et neis oleks leidunud julguse wõit ligimehearmastust.

Õtiotja walmises mõlemal pool dieti eriline pahameel. Don Eweno wihtas naissi ja ta õetütar kuuldus ju ta nende hulka, ja eranditeooriat doktor ei tunnistanud. Mikela jälle mõtles oma ei tea kui kauaks lahutatud wiistuse peale, ja kurbadel tundidel tundis ta onu wastu lauja wiha.

Pärast ühe kirja jaamist kawatjes ta: tahan oma kohust täita, ta maja hoida ja ta wastu wiikafas olla; oma terwet tulewikku aga ei ohwerda ma talle mitte.

Ja ta kirjutas wastuse.

Ehk küll Fidele uskus, et Mikela loll on, pidas neiu onu maja ometi korras.

Tal oli õrn wälimus, aga näriwid olid tal head. Ta wälkfed käed luskustasid hoolaga kõik ukseid ja kapid, ja ta mustad silmad nägid kõik.

Ta oli nüüd kakskümmend aastat wana ja ta naeris harwa. Ta käjud olid kindlad, aga wiikafad ja tungiwad. Ja ta elas waikestelt oma ette.

Doktori naabrinnad silmitseisid alati „palee“ aknaid, kuid uut perenaist nad ei näinud.

Õsthaadid kui ta süin wiibis, järeisid rumbud, puhstad eesriided alati afende ees ja tiidrukud ei korjunud enam. Mis see Mikela ometi päewad otja tegi? Naabrinnad ei osanud jeda arwata ja wahitiisid ilmaaegu afende poole.

Don Eweno imestas waikestelt Mikela targa teguwisji üle. Kui ta koju jäi ja oma suurt teost Sardiinia terwishoiu üle kirjutas, siis tundis ta ijaaralisku wahutumnet, mida ta weel ilal enne ei olnud tunnud.

Ugalpool walitses täpripealne ferd, mingijugune kára ei õsttanud teda majas.

Kes oli jelle korra ja waiwuse loonud? Wististi mitte donna Maria surm.

Don Eweno mõtles tormiliku minewiku peale nagu paha unenäo peale, ja mahe olewik fastis ta armiasse imestusse; ta tundis rahu magustust kõigis oma tehalligetes.

Lootust ta enam ei tootnud. Ta passudes juustes järeisid hõbeniirud ja ta kõrge otjafine librunes; ta jlgawate filmade nurkadesse wajuks walus wäsimus. Ei, ta ei lootnud ega unistanud enam. Tihti aga tundis teda mingijugune iha mingijuguse tundmata asja järele töös peatama. Siis nõjatas ta pea käele ja mõtles, et see Jumala õiglus on, mis talle wiimaks onweti wõimaluse andis waikestes majas elada ja jorra. Siis tahtis ta ühe oja oma warandust Mikelale pärandada, kes talle jelle rahu wõimaldas.

Nii möödus sügis.

Pärast õimeji päewi, mil don Eweno Mikelale kõik maja ruumid näidanud ja üle annud, olid nad üksteisega harwa kokku jaanud. Eweno wiibis enamasti alati omast kodust ära, reisis ümber ja ei tulnud tihti mitu nädalat koju; koduswiibides töötas ta oma kirjutustoas, kirjutas ja wõttis abitarwitajaid wastu. Mikela futjus ta ainult siis oma juurde, kui tal oli temale midagi ütleda.

Mikela kuulas siis norus peaga, hoidis onu pilgu eest ja punastas mõnikord sügawasti. Sjal ei rääkinud ta wastu, ilal ei kohwatanud ta, waid lahkus jama waikestelt, kui ta oli tulnud.

Don Eweno tuli alati wäga hilja koju ja jõi ilksi; Mikela ei oleks julenud tema seltsis jüüa. Nii siis ei walitjenud nende wahel wähematki lahust, ta mitte pärast talwe kadumist.

Don Eweno silmitjes neiu alati imestades. Kuna ta tema jannu ja häält ei kuulnud, tundis ta tema ligidust enam, kui teda nägi; ja kui neiu tema ette astus, siis silmitjes ta teda pealaeft jalatallani, peaaegu uudishimulikult ja umbuslikult. Sellepärast punastas neiu. Siis näis don Eweno midagi meelde tulewat; jah, jah, see oli ju tema, ta õetütar, oma waikestes jalgadega ja kirju kostüümiga.

Ühel õiawal ütles ta:

„Se, Mikela, ja peatfid enejele ferd ta daawitised selga panema!“

„Jah, homme“, hüüdis neiu elawalt ja naeris.

See oli esimene ferd, mil don Eweno ta naerimist kuulis.

Nüüd silmitjes ta neidu weel enam imestades kui enne.

Ühtne kostüüm passis neiuks aga palju

paremini kui daamitoalett. Tumeroheliselst jannetpihikult paistis järevalt välja walge järk, ja kollane pearatif raamis wäga ilu-
jasti ta peent, kahwatut nägu.

„Wõta vähemalt inetu rätif peast ära“, ütles Don Eveno.

Mikela wõttis selle naeratades peast, ja don Eveno nägi ta lofilisi juukseid, kena kõrwu ja walget kaela.

„See mulle see meeleheea, et rätifut enam ei kanna; see ei passi sulle ja on ka juukseste kafulikum.“

„Mõõ mul on külm“, wastas neiu ja kat-
tis kõrwad kätega.

„Sellest ära küsi, wõi ei suuda ja sellest jagu saada? — Peab weel mõne muugi as-
jaga leppima, kui külmaaga, mu armas...“

Ta oleks liigida tahtnud elus, aga ei
teinud seda.

See oli mitme kuu järele esimene sõbrali-
kum jutuwajamine onu ja õetütre wahel.

Mikela käis nüüd katmata peaga. Kui
don Eveno toast läbi läks, nägi ta teda istu-
wat juure kinnise afna ees, kust esimese ke-
wadepäewa mahe walgus sisse tungis. Mike-
la õmbles ja ta lofiline pea paistis walgeit
tagawäljalt selgesti silma.

Siis paistis, nagu ei oleks ta neiu waa-
danudki, ja Mikelagi ei tõstnud filmi lõõst
üles.

Märtsi lõpul oli Mikelal wäike palawik.
Ta ei tahtnud seda tunnistada, aga don
Eveno nägi kohe, et tal midagi wiga oli, ja
kandis ta eest armuwikkalt hoold.

Neiu tähendas:

„See tuleb mistiski sellest, et ma enam
pearatifut ei kanna. Tahhan ta jälle ümber
wõtta.“

„Ei, ei, see ei tule sellest. Na mina ei ta-
ha sind ka jelles näha. See on kole. Ära
pane seda pähe, ma palun sind!“

Ta hääl kõlas paludes.

Mikela aga, kes kindlasti uskus, et pala-
wik sellest tuleb, et ta ilma pearatifut pol-
nud harjunud, sidus rätiku jälle pähe; aga
wäpea kui ta onu tulewat kuulis, wõttis ta
selle jälle peast ja peitis ära.

Kuid ühel õhtul ei õnnestunud tal see.
Don Eveno leidis ta jõõgitoast diivanilt, kange
palawik kehast.

„Mikela!“ hüüdis ta. „Mikela, kuidas lu-
gu on?“

Kuna neiu ei wastanud, mõtles don Ewe-
no hirmuga selle peale, misjuguise wihjuse
selle neiu faotamine ta majasse jätafs.

Ta kummardas neiu kohale ja katjus ta
tuiksoont. Kuigi neiu keha raske ja ta tead-

wus selgufeta tundus, tundis ta ometi, et
don Eveno ta pearatifu ära wõttis.

„Onu... ma ei jaffanud...“

„Mis ja ei jaffanud?“ küsis don Eveno
õrnasti.

Mikela wastas jegalet, ta jampjis. Dok-
tor wõttis tooli diiwani ette ja pani käe neiu
õhetawale otseajele. Nii istus ta pisut aega.
Siis kõlitas ta ja kästis Mikelat woodisse
wiia.

Nädal aega kestis palawik ja doktor jät-
tis kõik teised haiged hooletusse, kuni laps,
nagu ta Mikelat nimetas, jälle terweks sai.

Et kosumise ajal teda paremini tähele pan-
na, laskis ta neiu ühes oma lauast jüüa ja
oli tema wastu nii hoolikas, et neiu selle üle
õrje ehmatas.

Saigus oli neiu sõbralikumaks teinud,
aga don Eveno murelikkus ja hoolitus tei-
ta kohmetuks, ja ta ei tahtnud onu täilitada.

Ühel õhtul filmitjes onu teda tõhijelt ja
küsis:

„Kas tahaksid koju minna?“

Neiu mõtles filmapilgu ja wastas siis:

„Jah, tahaksin ema jälle näha!“

„Muid mitte?“

„Ja Elena.“

Elena oli ta õefene.

„Muid mitte?“

„Neda siis?“ küsis Mikela punastades.

Don Eveno märkas ta kohmetust ja kibeu-
tas kulme. Siis ütles ta külmalt:

„Teie wahetajite weel kafe kuu eest tirju,
nagu ma tean. Mis mõtted on sul nüüd?“

„Minul? ... Ei tea“, kogeles neiu ja las-
kis pea norgu.

Don Eveno nägi, kuidas neiu pikad rips-
med warihõid ja tal nutt tulemas oli. Kas
oli see jalajane igatus wõi pahameel selle
üle, et ta wahetord teada oli?

Kuid onu otustas ometi.

„Mõne päewa pärast“, ütles ta, „pean
ma sinu külla minema, ja tahhan siis emaga
tõhijelt rääkida. Kui sa soowid ja temal selle
wastu midagi ei ole, siis peab kõik warsti
sündima. Siis lähed koju ja näed kõik
jälle...“

Seda ütles ta kibedal toonil ja lahus.

Mikela nagu kuffus. Ta langes diiwa-
nile, peitis näo patjadesse ja nuttis ning
nuukjus.

Mis pärast onu seda teigi?

Tahbis ta temast lahti saada?

Mis oli ta temale paha teinud?

Terweks õhtuks oli tal tööluft kadunud,
ja ta meeleolu alanes weel enam, kui onu
õhtulauas talle teatas, et juba järgmisel
hommikul enna juurde sõjdas.

„Kui jul midagi teatada on...“

„Ei midagi. Terwitusi“, vastas neiu külmalts.

Onu filmitjes teda uurivalt ja lahus warsti, üeldes, et hommikul wara teele läheb.

Mifela oli järgmisel hommikul esimene, kes alla tuli; kuid ta ei hoolitsenud nagu harilikult jelle eest, et kohwi õigel ajal jõõgituppa toodi. Warsti tema järele ilmus ka don Eveno ja läks õue.

„Fidele“, ütles ta, „ja tead, mis täna teha on?“

„Jah, herra.“

Uga et ta Fidelet ei uskunud, siis kordas ta ka Mifelale oma nõuded.

„Sa pead ta kohe mäele saatma, täna ja homme; tead, kaks koormat puid.“

Mifela teadis väga hästi, et Fidelel neil päewil puud mägestikumetsast olid koju wadada.

„Milla! tulete tagasi?“ küsis neiu aralt, toetudes uksepostile.

„Tunahomme. Ütle Mallenale, tehku ruttu“, vastas onu farsitult ja pani kannu- jeh-jaabaste külge.

„Mallena tuleb juba... aga kas Te siis kohwi ei tahagi jua?“

„Doo ta süa!“

Ta oli äritatud, närwilik. Kuna Mallena wäike reisikoti löi, kuhu ta tarwilikud asjad sisse pakkunud, löi don Eveno õetütre teenistusel külmas hommikuõhus oma kohwi.

Fidele sidus reisikoti sadula külge, kirus tasakesi Mallenat ja seisis siis pomisedes ja oodates, jalgrauad pihus.

Uga don Eveno kätartas talle:

„Ole nii lahke ja käi eest ära!“

Fidele hirmitas, läks ja tegi wärawa lah- ti, kuna doktor kergesti sadulasse kargas. Mi- fela ruttas juurde ja waatas talle otsa, nagu oleks ta talle weel midagi ütelda tahtnud, aga ta ei saanud muud ütelda, kui: „Palju terwist ja head teed!“

Don Eveno ei wastanud midagi, aga ta kahratas, kui wärawa alt küürus läbi sõitis.

„Sumal temaga!“ ütles Fidele.

Ja kont andku, et ta kaelaluu murrats! jätkas ta endamisi ja pani õuewärawa äge- dasti kinni.

* * *

„Tule kaasa!“ ütles Mifela talle.

„Kuhu, signorina?“

„Tule minuga!“ kordas neiu.

Imestades järgnes Fidele neiuale tropist üles. Ta oli küll ju mõne korra ülewal läi-

nud, kuid igakord oli ta oma isanda ilusat maja imestades filmittenud.

Läbi kõrgete maalitud akende langes wal- gus jumutatult laiadele marmortreppidele; üürhugu rahu walitjes hämarates kälkudes, ja Fidele ei julenud oma suurte jaabastega pörandariietele astuda.

Mifela juhtis ta jõõgituppa ja pani ukse kinni.

Mis ta ometi tahab? mõtles Fidele imes- tades.

Mifela wahtis talle näkku.

„Sa tead,“ küsis ta ruttu, „beale suure maantee wiib weel üks teine tee minu külle?“

„Jah, signorina“, ütles poisj ja wahtis talle terawalt otsa. Ta nägi, et neiu üks põik walge, teine punane oli, ja mõtles: Pu- nase peal ta wiist magas.

„Kas sa seal iial pole käinud?“ küsis Mi- fela elawalt ja toetus lauale.

„Doo, kisti!“

„Kui sa täna sinna ratjutad, ilma et onu siud näeb, ja weel täna tagasi tuleb, siis pead nägema, mis ma sinule teen.“

„Mis wõib ta küll minule teha?“ mõtles Fidele. Tal oli kindel nõu sõitu teha, aga waljusti küsis ta: „Uga kes toob minu ase- mel puud koju?“

„See ärqu olgu sinu mure; ütle ainult, kas lähed wõi ei läh!“

„Sa tüdrukud?“ küsis poisj.

„Ka jelle eest ära marotte: kui lähed, siis wõta kohe mära ja mine teele!“

„Kuhu?“

„Wannu mulle, et sa jellest omule midagi ei ütle, kui ta tagasi tuleb!“

„Doo, see oleks weel ilusam“, kiiendas Fi- dele ja löi sõrmedega wakku. „See tähendab ju, et ma enesele ise filmuse kaela panen.“

„Seda ma usun, aga... wannu!“

„Ma ei kaha oma ema enam jälle näha.“ hüüdis poisj ja lihtautas kätt.

Mifela oli rahuldatus.

„Sa pead minema minu kodu ja wiima minu emale ühe kirja, aga sa pead seal ole- ma enne onu. Sa ei tohi kufagil aega wita, waid pead eriti wahimajast ruttu möõda minema.“

„Muidugi!“

Mis kont see tähendab? mõtles Fidele, kui Mifela talle kirja kätte andis.

„Ma usaldan sind, Fidele“, ütles Mifela naeratades; „ja ei kannu ju oma nime ilma- aegu. Tee siis ruttu. Mõi on kiire ja sa teed mulle meelehead, mida ma iial ei unu- ta. Seda pead sa nägema...“

Fidele pani hobuje kohe walmis. Ta oli

liigutatud, et Mikela teda nii ujaldas ja too-
tas ülesannet täpipealt täita.

„Aga ära wahimaja ligidale mine“, hoia-
tas Mikela weel furd. „Suutud ja onuga
teflu, siis häda sulle!“

„Olge rahulik, selle eest ma juba hoian!“
Tuhatnelja läks ta teele.

Mikela aga kahwatas ja wärikes terwest
kehast.

Ta jaatis tüdrukud peju pesema ja istus
damblustööga õue, kindlasti ette wõttes, et
terme päew selle peale ei mõtle.

Ta mõtted läksid kaht teed: furd järguesid
nad ühe rahulikule sõidule, furd teise tulisele
galopile. Mõnikord oli tal, nagu jattusid
mõlemad kofku ja siis täis külmawärin ta
kehast läbi.

Nii mõõdukas päew täielikus rahus —
mis aga põhjalikult waadates täis kõige juu-
rennat põnewust oli.

* * *

Dhtu eel tuli Fidele tagasi — nii wara,
et Mikela ehmatas.

„Kas juhtus midagi?“ küsis ta kahwata-
nud näoga.

„Ei midagi“, wastas julane ja wõttis ia-
dula mära seljast ära. Paolpimedas ei mär-
ganud Mikela, et Fidele silmad peegased olid.

„Ma... ma andsin kirja ära.“

„On todus kõik terwed?“

„No muidugi. Ema tahtis mulle süüa
anda, aga mina pistsin kofe jälle tulema —
mõtgel!“

„Waidugi! Aga siis oled ju nälgane?“

„Mitte väga.“

Kui ta weel ütlesid asju oli pärinud, jäi
Mikela rahulikult. Kartlikult andis ta Fide-
lele kümme liiri.

„Mulle?“ ütles julane. „Mina ei taha
midagi! Jumal hoidku!“

Neiu mitmekordse pealetäimise järele wõt-
tis ta raha wastu ja ei rääkinud ka nastu,
fui Mikela ütles:

„Kui sul mõnikord weel waja on, siis ära
häbene küsimast!“

„Nii oli aga nii.“

Kui Fidele wahimaja ligidal oli, tundis
ta tungi juua. Kas pean, wõi ei pea? On
herra juba mööda, wõi ei ole? On ta siin,
wõi ei ole ta siin.

See fäis tal peast läbi, fui läbi metja rat-
jutas. Waanteed nähes tahtis tagasi pöör-
da, aga ta paha hseloom julgustas teda: „Mi-
ne ja joo, ära ole loll! Herrat siin ei ole, ta
on ju mööda!“

Ta jõudis wahimaja ette. Naised müü-
sid seal möödanimejatele kanu, weini ja puu-

wilja. Fidele tahtis, jadukas istudes, poole
litrit weini juma ja leiba osta.

„Hei!“ hüüdis ta uksest fiske. „Marie,
tulge furd wälja!“

„Mis ma seal kuulen?“ wastas üks me-
hehäääl, ja herra ilmais majast õue.

„Mis see tähendab?“ hüüdis ta. „Mis ja
siin otfid, Fidele? Kes sind siia jaatis?“

Ta Fidele andis herrale Mikela kirja
kätte.

„See küll!“ ütles don Eweno fähisewa
häälega. „Sa ei lausu sellest midagi, et mi-
nuga kofu fäid. Sa häda sulle, kui sa Mite-
la rääst maksu wõtad!“

„See oleks weel ilusam!“ hüüdis Fidele:
Aga kõige ilusama leidis ta olemat fimmeli-
rihse ja lootuse, et edaspidi weel jaab. —
„Kuna ma ju pean üttema, et küllas olin!“
filosoferis ta.

* * *

Kaks päewa hiljem tuli don Eweno tagasi.
Mikela oli ta tulekut murelikult oodanud,
ei julenud aga midagi küsida. Onugi ei üt-
lenud midagi.

Dhtu eel tutsus ta neiu jõõgituppa.

Oli juba widewit, nagu siis, fui ta Mite-
la diivanilt oli leidnud. Müüid aga oli aken
lahti ja dhtutaewa wastupaiste kumas
tuppa.

Mikela tuli waitfelt. Kui ta ümber pöö-
ras, et ust finni panna, fargaas don Eweno
ärewalt üles, fuid fogus ennast jälle.

Mikela astus lähemale. Ta seisis tema ja
dhtutuma wahel. Nii jäi ta nägu warju,
aga ta juuffed kumafid fufkas.

„Mikela“, ütles don Eweno, „ja tead,
mispärast ma ju ema juure lätsin. Meie te-
gime kõik walmis. Sinu ema on nõus, aga
ja pead aru jaama, et jeni siia jääb, funi
pulmad teete.“

„Armas Jumal!“ oigas Mikela. „Mis
see tähendab? Kuidas oli see võimalik, et
ema sellega leppis?“

Don Eweno jattas:

„Mina teen kõik, et sind rahuldada; tar-
mitfed ainult ütelda, mis joowid. Mul on
wäga fahju, et ja siit lahkud, aga ma müü-
sin esimejelt päewast jaadis, et asja forda
peame ajama. Mina ei wõi ju ennast ka minu
heaks ohwerdada ja oled minu heaks küllalt
teinud; jeda ma ei taha maal unustada...“

„Olen ma siis iial kaebanud?“ küsis neiu
kartlikult. Ta ei fuknuud enam, mis don
Eweno edasi kõneles, waid mõtles arusaama-
tuse üle järele. Ta oli ju emale kirjutanud,
et ta juba funde kaupa enam oma wana ar-

maastu peale ei mõtle, ja oli teda palunud, don Eveno mõtetega mitte päri olla.

„Ma palun sind, armas ema, jüdamest, ütle ei. Aga ära ütle, et mina sinult jeda palun. Sellepärast kirjutan sulle salajas. Tahan jia jääda jumani, ja kui onu mind ära ei jaada, siis tahan eluaeg jia jääda.“

Ja nüüd oli ema ometi nõus? Miks?

Veri tõusis kalle pähe, ja ometi kahwas ta veel enam ja külmajudinad küfusid ta tehas.

Korraga tuli talle kohutav mõte: onu lahkis taht lahti jaada!

Pisarad veeresid ta palgele ja ta nägu läks valu pärast kortsu.

Nüüd alles halastas Eveno tema peale ja lõpetas oma mängu.

„Mifela, minu Mifela“, ütles ta ja võtis ta käest kinni, „miks ja nutad?“

Neiu nuukfus veel kõvemini

Aga don Eveno pilgu all hoomas taht läbi rahustav, õnnestav tunne. Ta peitis oma näo tema rinnale ja nuttis kui laps.

Lohtril oli kahju, et ta teda nii väga oli

kurvastanud ja teda ju kobe hõmaritkul ei olnud kaisu võtnud ja talle ütelnud, kui armas ta talle oli; aga ta tundis ka liigavasti oma õnne, et neiu teda armastas.

„Anna mulle andeks“, ütles ta, kui kahekezi diivanil istusid, ja silistas neiu pead druaasti. „Aga sinagi tegid mulle palju valu. Sa pidi ju ometi tundma, miks ma sind tahtsin ära jaata, ja ometi ei ütelnud mulle midagi, mitte midagi!“

„Ei jaksanud... ei osanud... su armastustest aru jaada. Kuudas oleksin ma sinu armastust võinud ära tunda, kui sina ei tunnud ära minu armastust... Eveno?“

See oli esimene kord, et neiu teda nime järele hüüdis ja temale sina ütles; mees värises õnne pärast.

„Aga nüüd, nüüd mõistame üksteist?“ küsis ta naeratades.

Neiu nõjatas pea ta õlale, ja hõmaritkus, mis taevasse tõusis, oli Evenol, nagu tõuseks hülgav koit: See oli tema päev, mis viimaks fätte jõudis!

Täis mürki...

Saksa luuletaja Heinrich Heine.

Täis mürki on minu laulud —
kuis teisiti olla võiks see?
Sa oled ju mürki waland
mu öitswasse elusse.

Täis mürki on minu laulud —
kuis teisiti olla võiks see?
Mul südames madusid palju
ja sina, mu kullake!

Uinus.

Saksa kirjandis Clara Wiebig.

Mad olid nüüd ometi abiellu astunud, jügulaste ja omaste abhidest ja õhhidest hoolimata.

„Sa ei tea, mis abielu on“, oli ema tütrele ütelnud ja otsaesise fibra tõmmanud. „Zemal on juba terve elu jeltataga; sina ei ole esimene, kes temale meeldib. Sina ei küttesta teda, oled tema jaoks liig noor, liig fogemusteta, liig — liig — liig wähe pikant! Tema wajab wabehdust. Tead — mul on sulle jeda raske ütelda —, et tal on olnud armufepi, enam kui üks!“

„Mina olen ta ainus armufene ja jään talle ainaks — jah, ära silmitse mind nõnda, ema — mina, mina ükspäinis!“ oli tütar hüüdnud ja oma walge pea kirglikult piisiti ajanud. „Jäta mulle wabadus!“

„Jõle laps!“

Ema õhtas ja nuttis.

„Siis tee, millest ja loobuda ei taha!“

Tütar oli tahkest õhanud ja käed jüdi-je uhkuspõlle taga salamahti kokku pannud.

„Armas jumal, tee mu õnnelikuks ja tema ta!“ — Aga miks ei võiks ma jaada

õnnelikuks?! Mina armastan teda ja tema armastab mind!"

Ja kui peigmees tuli, võttis ta tema kaela ümbert kinni ja sojistas talle kõrva:

"Kas armastad mind, kas jaad mind alati ja igavesti armastanra?! Eks ole tõsi, mina olen sinu ainus, sinu ainus armulene?"

Peigmees ei ütelnud midagi, aga ta juudles pruudi põski, silmi ja juud, ja see wahijs ta juudluste all.

Mii astusid nad abiellu.

Ja nüüd oli üks aasta pulmadest juba möödunud.

* * *

Uduokurb, raske novembripäev.

Wihm pladiseb iihetoonilise põrinaga vastu aknaid, mis rõskusest rõsked. Wõimata on künawale näha. Weel ei ole õhtu, kuid ta päev ei ole see enam; kões on piir, kus walgus ja pimedus lahtunud.

Sall hämarus kiitab toanurkades ja roomab tapeetidel. Peegel wahijs kardumult soimalt, nagu selge, lähipaihmata ruut. Kõrge tammekapi tagant fajab praagin; niferdatud inglipead ta ustel on muutunud näotuleks masfideks; kustunud tuli heidab ühjuuid kiiri waihale.

Toredas ruumis walitseb sügaw waihus. Siidised akna- ja ukse-eesriided ripuwad lundilt; tuhminmaks ja tuhminmaks muutuwad warjud nende woltidel. Naisterahwas, kes diiwanil lebab, kästwarred pea all, ei liiguta emast.

"Põrr, põrr, põrr" põristab wihm ruutudele; ikka jama iihetooniline põrin. See wõib teha inimese haigeks, õnnetuks, kurwaks; ta peab nutma ja ei tea üegi mis-pärast. —

"Oh — !"

Pikk, wariwew ohke fajab läbi toa; waihuses kõlas ta kõwemini; ohkaja ehmatas ise oma ohkamist kuuldes, wariwew ja ajas enda siis istukile. Ta jalad rippusid diiwanilt maha ja kõlksid rahutult siia ning sinna. Mii istus ta, nagu kamina pool.

Tuli hõõgus jälle kõwemini; mingisugune tuulepuhang, läbi forstna tülles, äratas ta. Tulekuma walgustas nüüd fahwatanud nägu, sini-silm, noort teha walfjatest juustest kuni kenade kingadeninani. Need olid alles pehmed neuu näojooned ümmarguse lõuaga ja pahuwate huultega, aga fulmude wahjele oli järelemõtlemitse korts teffinud ja filmad ei olnud enam ümmargused, lapfelik-õrnad — need olid igatjewad, tumedate rõngastega.

Nüüd toetas roore proua käsiwarre põlewele ja põse kaele; ta waihtis torretult tulle ja nooqutas sellejuures jabaotie ules-alla.

Üsna ühji, üsna ühji — !

Tuul forstnas teqi kurbha muuhjat — tuututas pikalt; wihm pladises kõwemini. Nüüd on tuud kellegi najatada, kellegi kaela ümbert kinni wõtta ja sojistada:

"Kas armastad mind?"

Roore proua huuled liifusid; ta sojistas midagi ja siis tuffasid nad waluga. Suured filmad pilgutafid, täitufid pikkamisi piiratega — —

Seal — kuula! — kõlises uksefell!

Ühki proua kähwas istmelt büsti, ta jüda põhjus. Kes tihhi ja kawa asjata on oodanud, läheb närmiliseks.

Wahiwewail kätel äigas ta juukjed otjaesifelt — miks ei awatud ust? Kas siis teenijaid enam ei olnud?

Ta jookkis toaukse juurde ja kiskus jelle lahti. Ta tundis ühjiolles äkitfelt wudjust. Nagu puhuks talle külm tuul fuklasse, mi waatas ta ruttu tarklikult ringi.

Pikk koridor oli tähtja tühi. Amplitude firju klaasi läbi paistis tuhmin walgus.

Nad näisid kõik ära olemat, tüdrukud niijama kui teenrid; wististi seifid nad tagatrepil ja wessfid seal juttu.

Siis — jälle helises elektrifell!

Tafakesi ruttas proua eestukse juurde ja waatas läbi ümmarguse waateangu wälja.

Wäljas marmoritrepi astmel seifis keegi wihmamantlis, kübar peas, loor näo ees — keegi naisterahwas wõi neuu, wist küll mõni õmbleja wõi tüdrukute tuttan.

Roore proua awas ukse.

"Mis te soowite?"

Ta küsis jeda üsna lahkesti; oli tal ju rõõm kuulda ise oma häält, mis siis weel rääkida wõdrast häälest. Waihus rõhus teda.

"Kas herra rittmeister on kodus?" küsis wäljasseisja ja tuli pikkamisi uksest sisse. wesi nriwew ta wihmamantlilt; kus ta seifis, sinna teffis warsti pörandale weelwit. Ruid ilusa kübara alt paistid wälja paar tumewalkjat juufjelalka ja looril oli just nina kohal auk sees.

"Ei, teda ei ole kodus. Kas soowite midagi?"

"Ei — jah, ei — siiski jah, tahaksin temaga rääkida!"

Wihmitades jäi wõdras seisma ja waihtis kohmetult oma jalgadele.

"Tuul on pikk tee — millal tuleb ta siis tänä koju?"

"Ei tea."

Proua rittmeisteri ilujast näost lendas üle lohmetus. Mis vastuse võis ta anda? Ta mees ei teatanud temale ju walgi, millal ta koju mõtles tulla.

"Laps, ja ei pea mind piinama," ütles rittmeister harilikult. "Ara fiisi näpalju — ja jah, ma tean ju, ja armastad mind, oled mu kallake, mu armjam, mu armus!"

"Si tea," ütles noor proua häaletult ja lõi silmad maha. Teise pilgud olid nii eba-loodjad, ette piinama; walge, mustatäpiline loori alt puurijid nad tumedalt, pool jultumult, pool aralt wälja.

"Nii — ? Teie siis ei tea seda — noh, siis palun wabandust!"

Wõõras tegi kohmaka kummarduse ja wõttis ufjeläerauast tinni. Mõttiselt wärises ta, wantus, lahwas ja kogeles:

"Wabandage, ma ei ole terve; olen haige, ja siis need paljud ööd ja wihm wäljas — oh jumal!"

Ta toetas raskesti jama najale ja wõttis amplu tulle.

Nüüd alles nägi noor proua, misjuguine ilus nägu wõõral oli: kema nina, ilujad silmad, peen näowärv ja toredad juuksed, ainult jum ümber olid tal lödewad jooned, mis ta kahandasid.

Seletamata tunne wabijes äkki noore proua kehast läbi, hoowas ta selga mööda alla, tuli sealt jällegi üles ja weatas tuklas waluja rõhuga. Mis see inimene tahtis?

"Kas joowite midagi minu mehelt?" "ühis ta kõrgilt ja ahastawalt ühtlasi.

"Teie mehelt — ohoo — Teie olete siis rittmeisteri proua?"

Neiu naeris kõledasti, ajas silmad uudishimulikult juureks ja seisis keel koridori.

Silmapiilgu wõhtijid mõlemad naised üksteisele tarretult otja; mõlemad ilujad, peened, noored, weel mitte täitsa wälja kasvunud; üks neist toredas majakleidis, teise jalgade ümber pöwine weeloi.

Mad filmiteised üksteist palgest jalatal-lani. Amplu walgus mängis nende lohki; mõlemad olid kahwatanud.

Koridoris wabijes jumawaitus; all ma-jas käis uks ja läks finni. Muud midagi.

Nüüd kraldus paar sügawat, rahutut hingetõmbust, ja siis ütles wõõras — tal oli lähijew, haiglane hääl —:

"Nii noor olete Teie? Seda imet! Wae-walt kaksikümmend! Ütelge oma mehele — ei, ei — äätame jelle!"

Ta pööras ruttu ja kahmas jälle ufjeft finni.

"Peab juba waatama, kuidas üksi wal-mis saab! Mina ei tee Teile — " ta

uudishimuline pill muutub ette faastundli-fuks — „wähematti häda. Mina —“

Kare toha tattes-tab ta kõne; ta õrn keha wabijeb toha wapustuse käes.

"Mis — mis Te tahate? Kes Te olete?! — — Si, Teie ei lähe weel!"

Ageda liigutusega astub proua rittmeister temale ette juures ette. Ta huuled on walged, ta hääl lähijew:

"Teie olete tema armute — ma tean jeda — Teie tahate temalt midagi — Teie olete tema armute, tema armute, ar-mute — — !"

Wõõrameelses arewuses fordab ta ifka ja ifka jälle wimmast lõna.

"No jah, jah, armuline proua, jääge jälle rahuliruts! Mina ei pane talle jeda ju ta mitte pahaks, et ta naise on wõtnud. See on ifka nii. Aga minu heaks oleks ta irtagi wõinud midagi teha!"

Ta kohendas kubara forda ja jeadis loori jälle näole.

"Kui ma alles Jersteli juures moodima-gastimis teenisin, ei oleks ma unesti teadnud amata, et mu käsi ford nii pahasti wõiks löia. Kui ma nüüd õõjeti kawa walwan, siis pean nutma, et nii rumal olen. Mis ma dieti mõtlejin, ei tea õjegi; aga asi oli ford nii. Ja kui ta mulle uusia korteri wõt-tis, oli mul tuline hea meel! Teie ei wõi aimatagi, misjuguised löbusad õhtud meil olid. Nüüd on see kõik läinud, oh jumal küll, aga — "

"Tulge tuppä," ütles noor proua ijeära-nis kalgilt kõlawa häälega.

Ta wedas wõõra wägisi kättpidi tuppä. Wäriwõõrõil lõrmil keeras ta tule põlema. Tuba läks walgetks, kohutawalt walgetks.

Tarretanud filmil filmites elegantne daami neuit; wihja, walu, pettumus, uudishimu seijid ta pilgus. Ja siis oigas ta tuibawail huulil:

"Teie olete tema armute. Teie olite tema armute — juba ammu — funi — jutus-tage!"

Ta hääl kustus; ta wajus toolile ja kattis näo kättega.

"Jumalufene, armuline proua!"

Neiu seijis kejet tuba kroonlühtri all; lambiwärju punane wari heitis werise pariste neiu kahwatanud näole. Wõidurõõmus nae-ratus fergitas filmapiilguks ta pealmise huule ja andis näole kalgi ilme. Wõrrelde-lähijes ta pill daami kleidilt oma märjale wihmamantlile; aga kall ilme kestis ainult mõne filmapiilgu, siis ilmus sinna kaas-tunne.

"Jumalufene, armuline proua, ärge siis

fohe nii olge," — ta astus lähemale ja patjutas nutjale õlale — „jeda juhtub ikka, jeda mõhite ju arvata — niijuqune ilus mees, kui rittmeister! Selle üle ärge tehke illusioone. Mina ei nõua ju ka midagi, ei fiisi temast ka enam. Wedagu jälle teiji ninapidi," — ta lõi jõrmedega nipsu — „kui need nii loolid on!"

„Teie ei armasta teda enam, ei ole teda ial armastanud?"

Noore proua käed langešid näolt ja ruttu kahmas ta teije käest kinni:

„Kas Te teda ei ole ial armastanud?"

„Do — kas!"

Serge puna tõusis neiu kahwatanud näole.

„Mis Te arvate? Kui ta mulle omal ajal järele tuli, õhtul äri ees pootas ja nii ampallirult teretas — tal olid siis erarõided seljas! Dletšin wõinud siis minna raamatupidajale, üsna hea partii, aga mul põinud teiste jaoks filmi, olen kui hull. Ja siis lõitšime nelipühil hommikul wara linnaſt wälja, mul oli ferge tleit seljas ja walge riibaw rooſidega peas. Me lõitšime weel ja maal, tema oli juurepärane ja ütles itka: „Minu magus fullate, mu ainus arm!"

Ja ma uskusin jeda. Uskusin teda. Jumalulene, armas armuline proua, Teie teate ju wististi iſegi, kuias ta waletada oskab! Inimene on ju ainult üksford noor, mis wõib ta siis parata. Ja mina läitšin temaga. Ta ei tahunud, et äriſie jään; ta üttris mulle forteri ſajarmu ligidale. Tädi, kelle juures ma enne elaitin, firus eſiti, aga kui mul lõit hästi läts, ei laujunud ta enam jõnagi. Mul oli lõbus elu. Kui ta aasta eest naije wõttis, naitšin küll, aga aſi ei olnud nii hull. Ta tuli lihti õhtul minu juurde ja lõit oli nii ilus. Ja siis jündis tütarlaps ja mina olin rõõmu päraſt kui meeletu!"

Ta tõmbas jügawasti hinge ja pigistas oma käſi.

Noor proua ſiratas enda tema poole ja ütles:

„Edaſi — edaſi!"

„Edaſi?!"

Neiu nägu läts äffi tuſajeks; wärſedes awas ta käed ja tõmbas need fiis wuſſikae. Ta muſtad ſammetſilmad muutufid torſawateks.

„See waletaja ja petja! Juba pool aastat on tal keegi teine, tean jeda! Sellepärast ei tee ta minult enam wäljagi ja ei ole enam fõrdagi tulnud, kui wäga ma teda

ta oleks oodanud," — fere tõha fõrdus jälle ja raputas ta feha.

„Mguſes ſaatis ta üüri ja piut raha, nüüd mitte fõrſſigi enam! Juba neli nädalat mitte midagi enam! ſirjutafin talle — jah — ei midagi waſtuſt! ſirjutafin aueſti — ei midagi! Rapjele tulewad hambad ja ta nutab õod läbi; olen oma jõuga nii otſas, ei tea iſegi, mis mul wiga on, olen" — ta jurus ruſtras fäe rinnale — „olen täitja otſas! Lubage!"

Ta iſtus märja wihumantliga raſkeſti jiidifele toolile.

Walitſes jügaw waitus. Raſs, fõhn, wiis minutit mõõduſid — kumbki neift ei ſaanud jõnagi. Punafed lambiloorid wabiſeid palawuſes; kuulduſ tajafit kõhinat.

Wiimats tõuſis rittmeiſtri proua üsna pikſamiſi üles; ta pehmed näojooned olid muutunud waljuſs, juſt kui oleſſid nad tar- dunud. Ta pea wõjus lonqu:

„Ja mis te nüüd tahate? Mis pean mina tegema?"

„Teie — ?" Teine ſilmitſes teda imetades. „Teie?! Teiega ei ole mul ju midagi tegemiſt! Mis on Teil kõige jelloga aſja? Aga Teie mehega tahan ma rääkida, pean rääkima ja ſaan rääkima — mina — mina — mina —" ta fargas jälle üles, nagu äritatud elajas — „mina tahan talle aſjaloo ſelgetſ teha, jellele — murjatule!" Wihafed pilgud purtſkaſid tal ſilmift. „Kas ta arwab, et pean nälga jurema ja waene laps iſhes minuga — nälga jurema?!"

„Nälga jurema — — —!"

Wagu faja tuli jee noore proua juuſt. Uſkimata libedufega fõrdas ta fiis:

„Nälga jurema! Ei, jeda Teie ei pea!"

Ta läts oma ſirjutuſlaua juurde ja ſegas jelle jahhifis.

„Siin" — mõned ſajamargaliſed olid need, mis ta neiuale andis — „minu jünnipäewafinik mannaſt! Enam mul praegu ei ole, aga ma ſaadan Teile, miipea kui manna mulle jälle raha annab, jellepeale olge findel! Palun, lohtuge nüüd, ja — minna mehega" — wiimatabes, peaaegu waſtutaht- mqr tuuſ need ſõnad ta huultelt — „palun, minu mehega ärge enam rääkige!"

„Sellel ei ole nüüd enam mõtetſi! Kas arvate waheſt, et teda tahan wälja pigiſtada? Ei, armuline proua, mul on ka omal uſtus; ma ei taha lapſega ainult nälga jurre, kuni jälle teeniſtufe leian. Oh, et ma jälle terweſs ſaafſin!"

Neiu lõhifis kramplikult.

„Kilmetafin lapſewoodis. — Aga jumalaga, armuline proua; olen Teid juba küll-

lalt kava tillitanud. Ma tänan Teid jüdamest!"

Ta võttis raha pahemasse kätte ja jentas oma parema käe wälja:

"Sumalaga. Teie olete wäga hea, armuline proua. Soowin Teile kõige paremat. Käigu Teie käsi alati hästi. Teil on ju kõik, mida jüda ihkab!"

Meelepäraliselt kirjutasid ta mustad silmad läbi toa; siis keerutas ta saadud raha järeksilmul järmede wahel:

"Dieta ei tohiks ma jeda raha Teie käest wõtta, armuline proua — nii palju! Ma wiin Teie raha ju kõik ära!"

Proua rikkimeister wiskas käega, nagu oleks ta ütelda tahtnud: „Wõtte aga!“ Wac-

walt kuulis ta teise tänusõnu, ta noogutas mehinlikult. —

Sumalale tänu! Müüd läks üks kinni, müüd kadusid need mustad silmad.

Wäljas kaugenesid jannud, cestuks kuffus luffu.

Jälle üffinda!

Nuttus wajub noor proua diivanile. Ta ei junda püsti tõusta, liigutada, ei mõeldagi — — —

Korstnas wilistab tuul, wõhima pladiseb wastu runte: „Põrr, põrr, põrr — ainus!“ „Suhuhuu, ainus!“ — — —

Digades hoiab noor proua kõrwad kinni; aga ta kuuleb jeda ometi, kuuleb alataja, lõp mata: „Minus! Minus! Minus!“

Mis mälestus?

P. Grünfeldt.

Mis mälestus jääb järgi liiwaterast,
mis merepõhjast wälja wiskab woog?
Kes nutab wäikse hõõwilaastu pärast,
mis merde paiskab tugew tuulehoog?

Kui kantakse kord üksik meitest hauda,
mis kahju tunneb sest siis kogu maa?
Üks kaob lauast, teine istub lauda —
ei elu sellepärast peata!

Tükike leiba.

Armeenia kirjanik Awetis Aharonean.

Oli külm, kibekilm jaanuaripäew. Kui keegi oleks külitanud, oleks sülg eimre maha-jõudmist õhus ära külmanud. Walge oli maa, walged olid majade müürid ja katused, walged olid eriti puud künawatel ja aedades — ihesugune walge lumewärv oli igale poole laiali laotatud ja kattis kõlfe.

Sõ oli jääpehge ja külmanud lumi rudijes lõdijewate mõõdaruttawate jalgade all õudjelt. Si wähematki päiksekiirt; taewas peitus udusjüles. Pakase pigistusel tihendatud aurud mängisid, peenets härmaks muudetunaw, õhus. Jägi waresjed ja warblasjed ei lena-nud täna majast majasje, õuest õue, toitü ot-jäna. Nad istusid siin ja seal müüridil wõi puuõhjal, waiheselt üksteise ligidal, pakase piina tundes. Igast kohast, igast koopast, igast mul-lawonnist, kus ial eluõhku leidus, tõusis üles juit; inimesjed wõitlesid külmaga, katjusid

endid soojendada, millega ja kuidas see ial wõimalik oli.

Kui oligi juba hommik, olid M . . . täna-wad ometi alles tühjad ja eluta. Sest kelkel oleks küll tahtmist ja lusti olnud oma pead jelle külmaga kodust wälja pista? Minult harwa nähti mõnda ühiskut inimest künawal, kojutas seljas, wuits peas, juu ja nina rätikusse mässtitud, mis üleni härmatanud. Mõ-nejugune tarwilikkus wõdis neid mugawast elumajast wälja kihutada. Ja nad ei käinud, ei, nad ruttasid, jooksid otse hingetult.

Sel tumuil ilmusid künawa kaugemale ot-jale äkki kaks last, üks neist umbes seitse, teine armata künne aastat wawra. Nad olid nii kõhnad ja kahwatanud, nagu oleksid nad hawast tulnud. Südne oli neid waadata.

Mõlemad olid palja peaga, jassis juu-s-tega, mis härmatanud. Nende filmaripämetel

ja tulnukarwadelgi seisis härmatis ja andis neile ebaharilikku, taastundmuust äratava ilme. Nende keha kaitfid wiletsjad narakad ja wõimata oli ütelda, mis riidehilbud need olid: püksid, ärgsid wõi suwed.

Nad ei olnud M. elanikud. Nad olid wäljarändajad kaugeist, õnnetult, merega rihwetatud maalt, isata, emata, kaitseta... täielikud waejedlapsed. Oma waejest ijamaast, Armeenias, mis tule ja mõõga jaagiks langenud, teadsid nad wähe; wõib olla ka, et nad paljugi teadsid, aga nad ei jutustanud midagi. Nad ütlesid ainult: jeal peketawat, piinatawat ja tapetawat inimest; nende isa ja ema olla surinuks lõbbud, nende maja waha põletatud, ja nemad põgenenud salamahti ära.

Waejed lapsed magawad õhjel ühe jumalalartliku mehe laudas. Seal on palju loomi ja sellepärast jõe...

Õieti kashusid nad magada juurte härgade sõimes, need aga wõõrastasid lapsi ja puhlesid. Lapsed kartsid teda ja põgenesid ühe wäike wassika sõime, kes jama kõnu, jama kurb, jama wilets oli kui mõlemad waejedlapsed. Waeje wassika emra oli parajasti surnud ja teist kehema ei leidunud, kes teda oleks wõinud imetada; sellepärast toideti teda heintega. Aga wassikas ei ojanud weel heinu süüa, wõttis ikkifid sõrred suhu ja laskis nad jälle sõime tagasi kukkuda. Sõika oli ta isune, ikka kurb, laskis pea longu ja jäi iga päewaga kõhema.

Õnnetule on õnnetu alati troostiks. Waeje wassikas wõttis waejed lapsed heameelega wastu; nad sõbrunesid ja hakkasid iksteist armastama.

Ja kui lapsed, iksteise kaela ümber kinni hoides, sõimes magasid, pani wassikaski oma pea sõime äärele ja magas, wana jooja hingehõlku lastele nätku puhudes. Lapsed olid rahul, ainult vähem kargas õhjel tühti üles, kises, nuukfus ja kurtis siis ärtawale waneemale wenmale, tagaajajad tulla ja liüha nad surinuks. Pimedas laudas kartis ta pimedust ja korte. Wend wõttis siis ta ümber kõwasti kinni ja rahustas teda, kuni nad jälle magama jäid.

Laudas oli neil hea, wäga hea: seal oli jõe olla.

Õnnelikul tõusid nad waratult üles, ja tänuks maitsitud lahuse eest küüritsid, puhastasid nad wassikat, kaeluskasid teda, kihweldasid sõnniku eemale ja läksid siis wälja tänawale... leiba kerjama...

Mii elasid nad ja olid rahul. Siin tagaajajaid ja kiusajaid ei olnud.

Juba waremaliki käisid nad iga päew tänawatel ringi. Rohalikud elanikud nägid neid neisjamades hilpudes, niijama katkenud jala-

nõudes, jama palja peaga ja jassis juustega kui täna, kuid kellegi siidametumistus ei liikunud.

„Oh, ilm oli ju jõe, ja waejedlapsed lähewad ka häbemataks, elatawad endid leinwakerjamisest, mõtleksid nad ja rahustasid oma siidametumistust.“

„Aga täna?“

Waejedlapsed olid jälle tänawatel, ja see oli hiinus. Ilm oli kibekilm, ifegi ussi-poeg ei wõinud täna tänawale jääda; see on otse hale asi, mõtleksid mõõdaminejad. „Oh, kui paljad on nende jalad ja kuidas nad wärisewad — mistarwis pidid nad täna wälja tulla! Oh, niijugused illeannetud lapsed!“

„Oh taewas, taewas, waata neid õmeti!“ ütles üks kasukaske mäsšitud paks mees jeltsi-lisele ja tähendas mõõdajookeamatele lastele.

„Do, liüha lähew otse halebaks! Waata, kuidas nad wärisewad! Mistarwis on nad pejast wälja tulnud?“

Ja siidames jooavis ta, et waejedlapsed täna ei oleks ilmunud, wõi et tema neid täna külmale käes lödijemas ei oleks näinud. See pole mali, ta jõggijuu on läinud. Tulwad nad talle laua juures meelde, siis kaob isu, mõtles ta ja tõmbas kulnud kibra.

Teine märkas, et jõwra siidametumistus löi, ja jooavis teda sellest kimbatussest wabas-tada.

„Oh mis, ja teed enda nende pärast ilma-aege rahutuks, sõber. Nemad on sellega harjunud ja karmatamad wälja. Jah, hoopis teifiti oleks asi, mille eest Jumal hoõdku, kui niijugune seijubord sinu wõi minu lastele juhtuks. Dead, kui ja minu õstku müüd kas wai-ba seeski wälja peadad, külmab ta salamaid ära, usu mind, külmab kõhe ära. Nendega on asi teine; nemad kannatawad wälja!“

Seletus oli mõistlik; paks mees läks oma kaaslastega möõda.

Waejedlapsed aga rändasid tänawatel ja ei imestanud jugugi selle üle, et nad selle kibeda külmaga wäljas olid, kuna ühtki teist last näha ei olnud. Nad teadsid ainult, et neil waja oli häia, et neil waja oli leiba paluda, olgugi, et neil käed ja jalad paljad olid. Neil oli nälg, sest eile lõunast saadik ei olnud nad enam sõõnud.

„D, Gallo, kui külm on, ah“, ütles wähem, külmast tuimaksjäänud sõrmi finiste huulte juurde tõstes ja ise ühe jala pealt teise peale kelsides.

„Jah, Mrko, ilm on wäga külm; walu tungib siidamesse. Tule ruttu! Väheme edasi!“

„Oh, laut oli jõe“, jatkas vähem nuttu wirisedes ja kurwad pijarad rippusid külmale null ta ripsmete küljes.

„Sve oli küll, aga meil on ka nalg, ja mis peamine siis küll regema?“

Wähem waitis, hammustas huuli ja puhus sõrmedele — hu — hu!

Nad peatasid juure wärawa ees, mis lahti oli. Maja õues lebas, rõngasjse kerituna Milla pärast, juur doggetoer. Ta ei märganud lapsi, kes, tarklult üksteise käest kinni hoides, õue astusid. Mõned jammud edasi nägid nad juurt toera. Suurem peatas ja ei julenud edasi minna.

„Mrvo, toer hammustab — läheme tagasi!“

„Ah, mul on lõht tühi ja külm, kuhu peame veel minema?“ ümises vähem. „Siin elab üks rivas mees; palume tükkise leiba ja joolhene siis lauta tagasi. Ilm on külm ja meie tardume!“

Nad astusid veel mõne jammu ja lootsid koerast tajatessi mööda jõuda ning majasjse pääseda.

Uga lumerudim äratas koera.

Ta tõstis pea üles, nägi närakates lapsi, tegi vihase hõppe ja kargas neile lõrisedes kallale.

Lapsed karjatasid hädaohu nähes, wõtsid üksteise ümber kinni ja lomitasiid lumesse. Nii kaitjead kerjustlapsed ja naised endid koerte eest. Nad näitawad, nagu oleksid nad wõidetud, et koera sildames haledust äratada.

Ja tõesti, koer jäi seisma: looma wiha kustus waestelaste alandlikkust nähes. Natuke maad eemal heitis ta maha, pea kappadel, nagu walwaks ta, millal nad tõusewad ja põgeneda katjuwad.

See oli sildantliigutaw, kaastunnetärawatav nähtus. Mõlemad paljasjalgjed, hilspudes tõdijewad lapsed palja peaga, siniste huultega ja paistetunud kättega maas lumes nutmas.

Särmaterad liirgasid õhus ja langesid nende juustele. Wihase toer nende ees iga silmapilk walmis neid puruks rebima.

Su oli tühi. Lapsed nutsid ja kirjendasid, kohtudes kord koerale, kord majariisete waa-dades, et sealt abi tuleks.

Wiimais awanes üks ja läwale ilmus naine.

„Leiba! Leiba!“ kirjendasid lapsed kui ühest juust.

„Wähemata lapsed! Arwajin juba, et need need on“, ümises naine ja läks tuppa, murdis tüki leiba, andis lastele ja läks jälle majja.

Lapsed wõtsid leiba, ja kuna nad parajasti tahtsid õuest põgeneda, kargas koer üles ja kahmas vähema lapse järest kinni, jeda vihajelt silutades. Laps kirjendas ja kukkus leiwaga maha, kuna juurem, mitte teades, kas appi minna wõi põgeneda, kiwistunult seisma jäi ja nuttis.

Majaproua jootsis nende juurde ja peletas vihase koera eemale. Kui ta wäike wae-keste käest kinni wõttis ja üles tõstis, wigas jee raskesti. Koera kerawad hambad olid ta jala latki rebunud. Bijaratetaupa woolas weri haawast ja kukkus lumesse. Laps hoidis kae haawa peal ja kätti jai warijeks. Kohtu-des tõmbas ta selle dagasi, waatas kaele, siis haawatud jalkale ja hakkas veel waljumini nutma. Kõigest hoolimata kummardas ta, wõttis leiwatükikesi üles ja lonkas wemmale järele. Weri niriwes ifka veel jalgamööda alla ja nad nutsid werd nähes mõlemad. Uga nä-l-jased, tõdijewad lapsed jaotasiid oma wahel werega määratud leiba, kumbki jai oma oja, ja nii läksid nad edasi.

Nii kallilt on harwa tükkise leiba wõtetud.

Omad ja wõõrad.

Wene kirjanik Tseffi.

Kõiki inimesi, jeda tunneme — jagame „omadeks“ ja „wõõrasteks“.

Omad, need on — need, kellest meie kindlasti teame, kui palju neil raha ja kui wanad nad on.

Wõõraste aastad ja raha on meie eest täielikult ja igawesti warjatud, ja kui meie künagi selle jaladuse jälgile jaame — muutu-wad wõõrad silmapiltselt omadeks, kuid jee wiimane asjaolu on meie jaoks wäga kahjulik, jest waadake, mispärast nimelt omad oma kohtu-eks peawad teie õigust rääkida, kuna wõõ-

rad jellest wiijakalt peawad waitima?

Wida enam inimesel on omaid, jeda enam teab ta oma kohta kibedat tõde, ja jeda rassem on tal ilmas elada.

Kui teie, näitujeks, kohtate tänawal wõõra inimese. Ta naeratab sõbralikult ja lausub:

— Milline fena teie täna wälja näete!

Ja kui kolme minuti pärast (mis wõiks teis muutuda jelle lihtike aja jooksul?) läheneb teile oma, siis waatab ta teie peale üle-walt-alla ning sõnub:

— Aga sinul kallikehel — on nina paistetanud. On jul wõhu wõsi?

Olete teie haige, siis on teil wõõrastest aiwa rõõmu ja lõbu: kahjatsewad kirjad, lilled, kompvekid.

Oma — esimeheks kohujeks on, piimates teada saada, kus ja kudas te enese ära olete fikimetanud, see on kõige tähtsam. Kui, tema arvates, koht ja aeg kindlaks on määratud, hakkab ta teid noomima, miks teie end fikimetasite, nimekt seal ja siis.

— Noh, kuidas wõis ometi inimene ka ilma talosfideta tädi Maria juurde minna! See on otsekõbe kuulmata tegu — niisugune hoopetus sinuwanuse inimese juures!

Peale selle teewad wõõrad alati näo, nagu oleks nad sinu haigusest ehnatanud ning annawad sellele kõige tähtsuse.

— Jõsland Jumal, teie kõhite! See on hirmus! Teil on, wõib olla, kopsupõletik! Jumala pärast, kutsuge arstid kokku. Sellega ei tohi naljatada! Ma ei saa wist tänna kogu õõ magada.

See meeldib teile ja, peale selle, haigeks on alati meelitaw, kui tema tihhipalsast influentkat, mille hind 37 piigalat — illedatakse kopsupõletiku seisuse.

Omad ajawad asju teistiti.

— Ütelge mulle, ma palun! Kas ta ju wõõdi pöönama on läinud! Noh, kas pole häbi, nii tihjal põhjusel!? Kuulmata kartus . . . Noh, wõta end kokku! Ole julgem — häbi, nii hapumeelne olla!

— Tähi põhjus küll, kui inimesel — oma kolmekümneendakahessa kraadi palawikku, — hädaldate teie, waketades ihe kraadi wõõra temperatuuri kõrgemaks.

— Waata weel asja! — naerab oma. — Juimesed kannatawad soetõwe piistijalu wälja, tema aga kannatab kolmekümneahessa kraadiga waha hurra. Jõhkrus!

Ja ta naerab teie üle, meelde tuletades igasugu lõbusaid juhtumisi, kus teie samuti filmi jõllitastite ja ohkaste, kaks päewa pärast aga kinni pistite terve praetud kalkuni.

Meed jutud kihutawad teid hullumeelsuseini ja tõstawad, kõigest, teie temperatuuri selle kraadini, milleni ta teie wales küünis.

Omade keeles nimetatakse seda „haige sugulase julgustamiseks“.

Omadega tuttaw olla, on väga kurb ja ülesärritaw tegevus.

Wõõrad wõlawad teid wastu rõõmsalt, teewad näo ette, nagu rõõmustaks nad teie tuleku puhul kuni eksbaasini.

Kuna teie ei tohi teada, kui wanad nad on, siis on kõik nende näod puuberdatud ja nooruslikud, jutuajamised rõõmsad, liigutused elawad ja wärsked.

Ja kuna teie ei tohi teada, palju neil raha on, siis toidetakse teid — et effiteele wiia — igasugu kalliste ning maitsewate roogadega. Samal põhjusel wiitakse teid kõige paremasse tuppa kõige ilusama mööbliga, ja ei näidata teile jugugi magamistuba, kus taburett peab etendama pejemisgarnituuri oja.

Lauale ajetatakse täitja uued tassid, jamun on teekann täitja uus ning terve ninaga; jalkwärt on puhast, ning jutuskelu on meeldiw — ningisugusest teie talendist, ja kui tekl seda ei ole, siis teie uuesti kiibarast, ja kui teil ka seda ei ole, siis teie heast karakterist.

Omade juures ei leia teie midagi jamaist. Kuna kõik aastad teadupärast on, wõiwad kõik platši igawatena ja wimadena.

— Ja-ha, wanus pole kerge lenda. Juba kolmandat päewa walutab pea.

Ja siis tuletatakse meelde, palju aastaid on möödunud, kudas teie gümnaasiumi lõpetasite.

— Küll aeg jookseb! Ummu see oli, aga waadake, juba kolmekümneand aastat on möödunud.

Selle järgi, kuna teie teate, palju neil raha on ja et teid sel alal täisjata wõimata — autakse teile teed eilsete kuniwikutega ning hakkatakse juttu westma sealtsa hirmast ning wane-mast kojamehest ja sellest, et wanas korteris tuletõmbuse all on kannatatud, kuid et uus korter on kümme rubla wõõra kallim.

Wõõrad emuustawad teie tulewikus kõige paremat. Kõik teie asjad ja ettewõtted õnnestuwad juurepäraselt. Ja miks ka mitte! Teie tarkus, teie piisikvus, teie meeldiwus ja leidlikkus!

Omad seewastu — urtawad ja raputawad pead ning wirisewad.

Neil on teie puhul alati kurjad eelarwamised. Ja peale selle, tundes teie piisimatust, kohakust, hajameelsust ning otkamatust-saamatust inimestega läbi käimisel, — wõiwad nad teile tõeks beha, nagu kaks kaks on neli, et teid ootawad juured kurtwastused ning wäga halwad järeldused, kui teie weel järgi ei mõtle ning oma rumalused nurka ei heida.

Teadwus, kui wõõra wõõrad on paremad omadest, tungib aja jookshul rahwa laiematessegi kihtidesse, ja mul on juba kaks sellekohast tõendustki olemas.

Kord, — see oli wagunis, — küendas keegi herra oma naabrile:

— Mis te end kaotate! Saage ometi aru, et teiseleegi inimesele on ruumi tarwis. Kui olete harimatu, siis sõitke koerawagunis, aga mitte reisijate hulgas. Pidage seda meeles!

Ja naaber wastas seepeale:

— Jmelik asi! Mäete mind esimest korda

elus, ja kispandate mu peale, nagu oleksin teie wend! Kurat teab, mis see tähendab!

Teinekord kuulsin, kuidas keegi noor daam kiitis oma meest ja ütles:

— Meie oleme juba neli aastat abielus,

aga tema on armas, wiisakas, tähelepanelik, täiesti nagu mõõras!

Ja kuulajad ei investanud jelle mõlka kiituse puhul.

Ei investanud ka mina.

Tüli majas.

Austria kirjanik Roda-Roda.

Sel ajal, mida kirjandus kiidab, tooford oli Bukitshi suurtalu meie kallas meel rikas talu.

Ja kui meie isad alles wäikesed poisid olid, kaebas Lajo Bukitsh oma wenna Andria kohtusse, nõudis päritud talu jagamist, wõis oma nõudmise ka läbi, ja ilusalt suurtalust sai kaks wälkkest talu, mis jama juured kui teisedki. Suuremad mitte, ainult wähem korvaldatud. Seit üna wõid ja noaga poolteks lõigata. Talu on teine asi. Ei saa ütelda: Andria, sinu oma on eluraja, wihnamägi ja aas; Lajo, sinu päralt on sealant, põllud ja õu. Waid piir peab jooksma sirra-jäawa jüa ja sinna, just läbi rehetoa, läbi aria, üle keldri weele, põllule ja karjamaale — et kumbki tarwitiku oja jaoks.

Ja nii see sündis.

Kui kõik mõdetud, nimetasid Lajo ja Andria maamõõtjate ihejuguise kirgulusega kelmiks. Nii siis põlunud kahtlust — waa oli õieti mõdetud.

Nüüd algas pahandus. Muudugi. Lajo sealant seisis Andria maad ääres. Lajo jiga ei teadnud jeda, tuli furd wälja ja põi Andria maist. Andria wiskas teda kiltwiga, ei wisanud aga õieti, waid löi ainult jea jaba maha. Talle enesele õnneks. Seit Lajo kaebas ta wõõra wananduse kurtahilise wägistamise päralt kohtusse, kukkus aga läbi, sest tema tegi tunnistajate waral selgeks, et saajaba wiskamise sümpilgul tema pinnal wõibunud.

Nüüd oli kättemaksmise furd Lajo käes. Andria wiskapuu sirutas ühe oja Lajo pinnale. Lajo nägi jeda ja raputas jelle oja kiltsest marjad maha. Andria kaebas ta kohtusse ja kaotas hiilgawalt.

Bäawal päralt lohut jaid wemmanaised lauwilina juures kofku; sealt läks parajasti piir, ja nad peesid üksteist märgade lupardilega. Siis kispandajid nad ja kutsujid mehed. Lajo oli parajasti weini teinud, joolis sinna, nimetas wenda rõõwlikks ja kirus teda kõigiti. Andria kirus wastu. Sellepeale jai Lajo wihajets ja nimetas Andriat — adwokaadiks.

Adwokaadiks!

Järgmisel hommikul, juba enne päikest,

kargas Andria wõõrilt wälja, piidib märad, kes aias sõid, kurni ja rakendas wankri ette. Ta läks maija, kus ta waine alles magas, ja pani enesele kirjud kingad jalga. Wõttis wanaast koti, pani sinna jisse leiba, rohelist paprikat ja kiltlauku, wõng kõige peale weel wappupudeli. Nüüd nägi waine, et mees pikale teele läks.

Tuhatumelja sõitis mees sinna.

Adwokaat doktor Wilim Senhofri ulse ees peatus Andria. Ta oli isna tajane. Jah, puhastas saapadki ulse ees ära. Siis koputas ta pehhasaanud poisi kumbel nisele. Selle taga — jeda teadis ta — ootas rahahimuline adwokaadikasti kirjaha. Kõige parema meelega oleks ta risti ette löönud.

Witnekordse koputamise peale kajas wiimaks seest tujane: Sisse!

Doktor Wilim Senhofr waatas taha ja nägi rõõmuga, et kullija ka wana kumde oli. Heatahtlikult kirjapid ta filmad juure prilli tagant. See oli Andria peale alati suurt mõju amaldanud ja awaldas jeda müidki.

„Na, tere hommikust, sõber!“ ütles doktor. „Mis asi Teid minu juurde ajab? Kas tulete jälle talujagamise päralt?“

Andria ei saanud aru, jest herra doktor rääkis kroati keelt õige kangelst ja wõõralt.

Jgatahes mõistis Andria müpalku, et temalt ta tuboku sõhjust kiltiti. Ja nii jutustas kilt pilalt ning laialt, kuidas ta oma wenna Lajoga kilti jattunud.

„Tean juba, tean juba“, tõnjus doktor ilmaragu — misjuguwe tige waine Wanda, ta wemmanaine olla; „uidas Lajo teine poeg, Franjo, alati õnu warastawat ja Andria talumid kiltwega pilduwat — ja jõudis nii wiimaks waimse katelese juurde, kus juures Lajo teda oli adwokaadiks nimetanud.

Doktor kergitas kulme, wõttis paberi ette ja nõudis kilmme krooni asja algamiseks. — Millal see kõik juhtunud?

„Eile.“

Ja misjuguweid sõimuõnu Lajo tarwitunud?

„Ja viimetas mind“, hüüdis Andria ärevalt, „advokaadiks, jeda mõin vanduda!“

„Ja muud midagi?“

Muidu ka veel iht ja teist, aga jeda ta enam ei mäletavat.

Doktor ajas kulumud õige kõrgele ja kisedas siis valjusti:

„Jah, inimene, usud ja siis, et viimetus advokaat auhaavav on?“

Andria ei saanud jälle midagi aru.

„Ujud ja“, jalkas Senhopt, „et kellegi võid kohtusje kaevata, kui ta sind advokaadiks nimetab? Kas see ei ole aus seisus?“

Andria imestas.

„Eiis peaksin ma ju igalhe kohtusje kaevama, kes minu juurde tuleb. Mis sulle õ'eti meelde tuleb, rümal mees? Kas tahad mind narrida? Või oled tõesti nii loll, et sul tõsi taga on?“

Ja kui ta viha kasvavas, hakkas ta veel ägedamini paukuma:

„Wähja, kollpea! Ja et ja jälle ei tule, muidu viskan ju uksest wälja, weel enne kui juud oled saanud awada!“

Kurwalt ja trotslikumalt, kui enne, istus Andria jälle wanakriise ja sõitis koju.

Lajo, Manda ja waenuliku abielupaari teenijad seisid ukse ees. Juba kaugele ähwardas neid Andria piitjaga ja hüüdis:

„Sa, teie advokaadid! Küll ma teile näitan, kuidas aujaid inimesi advokaadiks jöimatakse.“

Lajo tahtis talle kallake tormata, aga Manda hoidis teda tagasi.

„Paran kaeba ta kohtusje“, andis tark waiue tarka nõu.

Just nagu päew warem Andria, seisis nüüd Lajo doktor Wilim Senhopti ukse ees, puhjastas oma firjud kingad puhjaks ja koputas.

Samu kahle pill läbi priikide teretas teda. Järgnes ka sama informatsioon. Minult, et seekord oli Stana, Andria naine, kuri ja hirmus inimene ja kõnelejat enmast wli, kuulge emeti, advokaadiks jöimatud. Aga see, mis järgnes, oli lihem kui eile: seekord wislas advokaat oma kienidi ise oma käega wälja.

Ja Lajoki wotasid ta waenlased ukse ees: Andria, Stana ja teenijad. Aga Lajo ei ähwardanud piitjaga. Ta peatas, jooljis wemwa juurde ja andis kalle matju pähe. Matju, mis mõne kiirkase olesis pimedaks teinud.

„Mi“, mõtles Andria, „seekord lähen ringkonnakohtuniku enese juurde!“

Ja ta tegi jeda.

Kohtunik mõttis ta umbes kahetunrise oodatatafimiise järele jutule.

„Mis ja tahad?“ küsis ta.

„Kõrgeauline herra, meie õnnis isa...“

„Jäta ta rahule. Utle lühidalt, mis asi sul on!“

Andria tegi weel umbes miisteistkümmend katset isast alustada, aga ikka asjata. Wiimaks tuli ta asjaga wälja: wend annud talle eile kõrwalopju.

„Em“, ümises kohtunik, „mii siis andis talle minu wend kõrwalopju?“

„Kellele — temale?“

„Noh isale“, ütles ta.

„Mitte, kõrge herra, minule andis ta kõrwalopju.“

„Kuule, mees, ja oled loll. Kuidas mõis jurnud isa julle kõrwalopju anda?“

„Mitte, kõrge herra. Minu wend Lajo andis mulle kõrwalopju.“

„Ja mis on sel ju isa jurnukehaga asja, kui paluda kohtu?“ küsis kohtunik äritatult ja hammustawat.

„Ei midagi, kõrge herra. Lajo andis mulle kõrwalopju ja ma tahan teda kohtusje kaevata.“

„On siis Lajo jurnud?“

„Ei, kõr—“

„Noh, siis?“

„Ma pole ju ütelnud, et keegi jurnud on, ehk küll minu isa tõesti...“

„Su isa elab siis? Enne ütlesid, et ta jurnud on.“

„Muidugi, ta on jurnud, aga see ei puutu asjasse. Minu wend elab ja ta nimi on Lajo. Lajo lõi mind ja ma tahan teda kohtusje kaevata.“

„Wiimaks emeti. Miks ei ütelnud ja jeda kohe selgesti?“ Mii siis: Lajo andis sulle kõrwalopju. Kas löid wastu ta?“

„Ei, kõrge herra...“

„Miks mitte?“ kirjendas kohtunik.

„Ta on tugen mees...“ ütles Andria häbelikult.

„Kuidas? Kas pean mina siud wahjst wimema aitama? Wähja, mõi ma lasen sulle keretäie anda, et fondiid kotis mõid koju foristada. See puudub weel, et igale talupojale ühe päewa peaksin ohwerdama!“

Andria lahtus.

Kui ta jälle koju jötis, keerutas ta wiinapudelit kurwalt kaewa poole, mõttis tipu ja laulis:

Andro, ära tee end naeruks!

Wõta wiinapudel aeruks.

Kohus linnaherra asi,

iina sealt kõik kolid kaji.

Kes sind lööb, sel juurde astu —

ühe saad, kaks anna wastu!

Raks aasa.

Poola kirjanik Henryk Sienkiewicz.

Oli olemas kaks maastikku, mis üksteise kõrval seisid, nagu kaks lõpmata aasa, ainu- selge meega jõe läbi üksteisest lahutatud.

Jõe kaldad latenevad ühelt kohalt mõlemal pool küljes ja tekitasid madala koha järve näol, milles vaikne, läbipaistev veefi.

Sinise pinna all paistis kuldpoõhi, kust loostillid üles kasvasid, et weepinnal oma roosaid ja walgaid õisi laiati laotada; wikerkaarivärmilised liblikad londslesid õite ümber ja kaldal kui ka kõrgemal päiksepaihtjes õhus, palmide wahel, helises linnubaul kui hõbedelade helin.

See oli vaikne, mis mõlemaid maastikke üksteisega sidus.

Üks neist oli elu-aas teine surma-aas.

Mõlemad oli loonud kõrgem, kõigemägewan Brahma; elu-aasa andis ta lahke Wisshnu, surma-aasa targa Shikwa walitsejeda.

Ja ütles neile:

„Talitage siin nii, kuidas kõige paremini oskate!“

Ja nii hakkas mühisema elu Wisshnu walitseja all seiswal aasal. Päike hakkas tõusma ja looja minema, tuli päem, tuli õõ, merewood tõusid ja wajasid, taewas kattus wihmapilwedega — maa kattus rohuga, kõik kubises inimestest, elajatest ja lindudest.

Uga et iga elaw olewus sigineda ja rohkeneda wõiks, lõi hea jumal armastuse ja hääksis, et armastus ühtlasi õndsus oleks.

Siis kutsus Brahma ta oma näo ette ja ütles:

„Midagi täielikumat ja maa peal enam wälja mõelda ei oska, aga et ma taewa juba waremalt löin, siis wõid nüüd puhata, ja olewused, keda ja inimesteks oled nimetanud, eie taagu ise, ilma mingisuguse abita, elueiekest edasi!“

Wisshnu kuulis Brahma häsku, ja jettjaadid hakkasid inimesed ise eneste eest hoolitsema. Nende häist kawatsusist kaswas rõõm, nende pahust — kurbus, ja imestusega märkasid nad, et elu ei olnud wabetpidamata rõõm, waid et selle eiehene, millest Brahma rääkis, oiekuui kabe ketraja poolt kdratasse, kellest ühele naeratus näol ja teisel pisarad silmis.

Nii tulid nad Wisshnu trooni ette ja kurtisid:

„Oh isand, kurb elu on raske!“

Wisshnu aga wastas:

„Tõõstiaq teid armastus!“

Kui nad seda kuulsid, lahkusid nad rahuga,

jest armastus peletas tõesti nende kurbuse, mis, wõrreldes õnnega, mida armastus patlus, nii wilets ja wäike paistis olewat, et ei maksnud tema peale mõeldagi.

Uga armastus on ühtlasi elu juur hümitaja; nii laialdane kui ka maastik oli, kus Wisshnu walitjes, jõuti warsti ometi nii kaugele, et inimestele enam ei jattunud ei metsmarjadest, ei meeist, ei puuwiljast. Siis hakkasid targemad neist metsi laastama, põldu tegeema, wilja kasvatama ja wilja lõikama.

Nii jündis tõõ. Warsti pidid kõik kaded külge panema, nii et tõõ warsti mitte üksi elu aluseks, waid peaaegu eluks eneseks muutus.

Uga tõõ tegi waeewa ja waewale järgnes wäsimus.

Ja jälle ilmus inimestekari Wisshnu trooni ette.

„D isand“, hüldsid inimesed ja sirutasid kaded üles tema poole, „waew on meie teha nõrgendanud, wäsimus on meie kontidesie ajunud, me tahaksime puhata, kuid elu sunnib meid ikka jälle töõle.“

Wisshnu aga wastas:

„Suur Brahma ei ole mulle luba andnud elu edasi arendada, aga ma tohin midagi luua, mis elu katkestab ja lõjutust annab.“

Ja ta lõi unne.

Rõõmuga mõtsid inimesed wastu selle uue hingituse, ja warsti tundsid nad selles ära kõige juurema annu, mis nad Sumala kääst saanud.

Maagades unuressid mured ja pettumused, waagades noorenessid wäsimute jõud; uni kühwatas nagu hea emä nende leinapisarad ja imbritses maagajate pead just kui wäike unustuduga. Ja inimesed kiitsid und ja ütlesid:

„Ole õnnistatud, sest sina oled parem kui elu walwates.“

Unust seda oli neil unnele ette heita, et ta ninest igawesti ei kstnud, et tuli arkamile silmabil, ja siis tõõ ja waew ning wäsimus unesti wlaqasid.

See mõte piinas neid nii wäga, et kolmat forda Wisshnu trooni ette ilmusid.

„D isand“, ütlesid nad, „ja oled meie kinfimud huure, nimetu kalli waranduse, aga ta ei ole täielik. Luba, et uni igawesti kestaks!“

Wisshnu kuimud aga läksid inimeste justuwuse pärafi kipra ja ta ütles:

„Seda ei wõi ma teile lubada, aga minge jõe madalkoha juurde, teisel kaldal letate selle, mida otseite.“

Inimesed wõtsid kuulda Jumala häält, ja läksid karjakaupa järwe kaldale; sinna jõudes mahiisid nad teisele kaldale.

Teisel pool selget, lilledega ilustatud wett seisis surma-aas, kus Shiima walitseb.

Seal ei tõusnud ega loobunud päike, seal polnud päewa ega ööd; termee ruum oli küis liiliawalget, ühtlast heledust.

Seal ei olnud ühelgi asjal warju, sest heledus tungis igale poole, nii et ta kõigi asjade elulit siju näis olemat.

Omegi ei olnud maastik lage; nii kaugele kui silm ulatas, nägi ta orge ja mägesid toredate puudega, mille ümber wäätasitud keerleisid, ja kaljudelt rippusid alla wiinamarjad. Aga ka kaljud ja puutüved ja sirged taimewarred olid peaaegu läbipaistwad, nagu tähendatud walgujelt loodud.

Geilehtedel oli koidukerge, roosiline sära, ja ümberringi oli kõik imetaolif, piiratud eluorus mitte tuntud mahedusest, selge ja puhas, nagu walgujeltpiiratud unesse wõjunud, magades unes, millest ial ei ärgata.

Selges õhus polnud liikumas wähematki tuult; ei seal wärisenud lill, ei seal kohisenud leht.

Inimesed, kes kawatjedes ja waljusti juttu wõstes kaldale tulnud, waitisid neid liiliawalgeid, liikumata kaugusi nähes ja kordasid ainult jostades:

„Misjuguine waitus seal walitseb ja kui das seal kõik walgujes puhkab!“

„Ah, seal . . . seal on rahu ja igawene uni . . .“

Ja nad astusid wette. Wikerkaariwäwiline wesi lahtus hohe nende eest, nagu oleks ta tahtnud nende üleminekut kergendada. Need, kes kaldale seisma jäänud, hakkasid, nimeta igatsusest äkki wallatud, üleminejaid tagasi hüüdma, aga ükski neist ei wõadunud tagasi; nad sammusid edasi, kergesti ja wõimjasti, nähtawasti jelle imetaoliku maastiku nõidusest ikka enam ja enam külge lõmmatud.

Glubaldalt neile järelewahtiw hulk märkas ka, et, mida kaugemale nad jõudsid, jeda selgemaks, läbipaistwamaks ja kergemaks muutusid nende kehad, just kui oleks nad walgujelt wettinud ja säravad, nagu oleksid nad sulama hakanud üldises heleduses, mis surma-aasa täitis.

Sinna jõudes heitsid nad puhkama, lilledele keskele wõi kaljude jalale. Nende silmad olid kinni, aga nende näol säras ütle mata rahu ja õndsus, nagu jeda sinna elu-aasal ijegi armastus ei juutnud nõiduda.

Kui elu-aasale jäänud jeda nägid, ütlesid nad üksteisele:

„Maastik, kus Shiima walitseb, on magusam ja parem . . .“

Ja ikka armurikkamalt hakkasid nad teisele kaldale ruttama. Pühalikus rongis lähenesid raugad, mehed küpjes eas, mehed oma abikaasadega, emad, kes lapsi käe kõrwal talutasid, nooredmehed ja neid. Ja tuhanded ja miljonid inimesed tungisid järwe kaldale, kuni elu-aas peaaegu täija elanikkudeta jäi. Ja Wischnu, kelle kohus oli elu üle wõwata, ehmatas nõuande üle, mis ta inimestele wihast amud, ja kuna ta ei teadnud, mis teha, läts ta kõige kõrgema Brahma juurde:

„Looja“, hüüdis ta, „päästa elu! Sa oled surma-aasa teinud nii heleda, ilusa ja õnnelikku, et kõik inimesed minu kuningriigist lahkuwad!“

„Kas siis julle enam kedagi ei jäänud?“

„Minult üks noormees ja neiu, kes üksteist lõpmata armastawad, nii et paremats arwasid igawesest õndsusest loobuda, et mitte filmi kinni pigistada ja üksteist mitte enam näha!“

„Mis ja siis tahad?“

„See surma-aas wähem ilusaks ja õnnelikuks, sest muidu lahkumad minust ka need kaks nagu teised, kui nende armastuse keldade möödub!“

Brahma mõitles filmapilgu aega ja hüüdis siis:

„Ei. Mina ei taha surma-aasalt vähematki ilu ja õndsust rööwida, aga ma teen midagi muud, et elu päästa. Inimesed peawad nüüdsest peale üle jõe minema, aga nad ei pea jeda enam röömuga tegema.“

Siis kodus ta pimedusest pakku, läbipaistmata eesriide ja löi kaks hirmjat olemust, walu ja hirmu, kellele ta käsu andis eesriiet järwe kohale asetada.

Seitsaadiik mühises elu jälle Wischnu aasal, sest ehk küll surma-aas alati walgeks, waitseks ja õnnelikuks jäi, kartsid inimesed omegi sinna üle minna.

Wastolu.

Saksa luuletaja Therese Köstlin.

Wäljas kahisew süid,
kallid kiwid ja kuld —
südames tüli ja riid,
tuhat tuhmawat tuld.

Wäljas naerataw huul,
südames nukrus ja nutt —
wäljas nali ja luul.
südames surmajutt.

Saaremi võre tagant.

Daani kirjaniku Börge Janssen'i romaan.

2

Ilm hakkas pimedaks minema. Bazaari ärid luhustati, mosheedes oli õhtupalwe mööda, viimjed taumehjed ratutasid tagasi mägestit-tu; kirikutellad tuulutasid õhtut ja jõe ääres süttisid elektrilambid.

Õidulikut ehitud herrad ja daamid, ohmit-serid lohijewa möögaga, postiametnikud ja tele-grafistid, frantsiisaanlajed pruunis mantlis ja punase fessiga, katolitu preestrid, wõidunud papid, mustad rabbid, jõdurid ja wabrikuneid jalutasid turuplatzil, 'us sõjawäe muusikafoor mängis. See kõlas ilujasti waihesel õhtul. Aga Mustafa tõrwadele tegid need hääled piima. Dmeti tegi ta, nagu ei olesks midagi näinud ega kuulnud. Ilma tõrwale vaatamata, ilma nagu kimpjutamata läks ta mööda kõigist neist inimestest, teda ta wihtas.

Ta mõtles: wahest on jee, teda ma kõige enam wihtan, ligidal. Ta jüda kääris ja tees, aga teegi ei näinud jeda. Waihtides jalutas ta ja mõtles: mitte mina, Allah tabab teda. Kee-ras siis pöritänawasse, mis üles Sinan Te-tijasje wiis. Esiotja läks ta inimestest ja tule-dest mööda, pärašt jäi ümbrus pimedamaks ja waihesemaks. Wiimane elektrilamp oli juba armu tema taga, eespool põles ainult weel üks wilets õlilamp. Ka sellest oli ta nüüd juba mööda, tänaw läks titjamaks, pimedamaks, ta läks aeglasemalt, tundis enda enam fodus ole-wat ja mõtles endiste päemade peale tagasi.

Talle tuli wastu ükšik türklane, kahwatu — paberilamp käes. Nad joowisid üksteisele Al-lah rahu ja läksid kumbki oma teed.

Nüüd tulid Sinan Tetija müürid pimedast nähtawale.

Mustafa mõttis kingad jalast, läks edasi, awas wärawa, lobas edasi ja seisis aias moo-ruse ehk siidiusipuu all.

Tema ees seisis wäite hawafabel; akna-wõrede wahelt paistis õlilampide tuli, mis pii-habe derwišhide puujätkide kohal põlesid. Seal palwetasid wagad wennad.

Ta heitis maha. Kõhe jelle järele ilmujid wennad ja läksid üksteise järele waihtides flooftri palwesaali.

Ja Mustafa tõusis üles ning läks meile järele.

Saal oli peaaegu üsna pime. Kõik wal-gus tuli kahelt juurest kollajelt wahaküünlast, mis rasketes raudlühtrites seisid. Suitsemud seintel seisid isewärki kõwerad koraanisalmid. Džekõhe edasi keskel oli seinafapi, just jelle kohal Metka püha moshee pikt, kahel pool kõr-

wal wanad lipud, lõhiitäristatud ja purukslas-tud prohweiti püha asja eest wõideldes. Kapis istus ristis jaigel kõige wanem ja püham der-wiš, iheit, wolkane lastan seijas, roheline tur-ban peas, piri walge habe juus. Tema ees sei-sis tulepann, aust peenite, wärijew juitjuriba üles pimedusse tõusis. Poolringis tema üm-ber istusid derwišid, kõigil pilgud pörandal, jalad risti all.

Walitjes jurmawaihus.

Mustafa langes pörandale, juudles jeda, ja istus siis poolringi.

Suits täitis õhtu, jurmas peaaegu walguje, igal pool waitus; näis, nagu olesksid siin ju-ruud oma otjust oodanud, kas minna igawesse rõõmusse, wõi igawesse piinasse.

Siis tõstis kõige wanem derwiš oma pea üles ja hüüdis:

„Allah akbar!“*)

Uhtlasi tõrdasid jeda Mustafa ja kõit der-wišid.

Ešiti hüüdsid nad jeda otje edasi, siis pare-male poole, siis pahemale poole, siis taha, siis maha, ešiti pikkamisi, siis rutemini, rutemini, kuni kõit ainult arujsaamatuks mulinaks muu-tus.

Wimats tõstis wanem pea üles ja hüüdis:

„Haja al es — salat!“**)

Silmapiilgu walitjes jurmawaihus. Siis hüüdsid kõit teijed jeda kaaja, rutemini, rute-mini, metšikumalt, metšikumalt.

„Haja al es — salat, haja al es — salat, haja al es — salat!“

Sadanded forrad hüüdsid nad jama, itka jedajama. Kõitemini pöörjid pead, üks turban wihtjes läbi õhu, pikt juuksetutt paljal pea-tantšis, metšikult kiirgasid filmad, lastiwarred kahwasid tahteta õhus, löid pörandale, ja hir-nuis, üdist läbitungiw karjatus wärijes õhušt läbi. Üks derwišhidest hüppas üles, langes ta-gasi, jäi krambid; ta käed ja jalad kõwerdušid, jõrmed muutusid küünteks; ta oli jurmukahwa-tu, lallutas, waht juu ääres ja filmad jõllis, ning mörigas kui elajas. Aga teegi ei aida-nud teda. Palju enam süwenesid teijed pal-wesse ja hullu kija kustus nende mõirgamisse.

„Haja al et fahla, haja al et fahla!“***)

Ja kõigist häältest kõige waljum oli Mus-tafa hääl; ta filmad kiirgasid ja hing lõfendas.

*) Jumal on kõige juurem!

***) Tulge palwele!

****) Tulge wabastufesele!

Siis tõstis wanem käe.

Kõik jäid wait, ainult trampidest waematu lällutas veel waituses.

„Allah akbar — hu—u . . .“, jostistas sheit, ja kõik jostistasid talle jeda järele, nii et waitjelt läbi waituse, pimeduse ja suitjuauru fajas:

„Allah akbar — hu—u, Allah akbar hu—u—i!“

Ja aegamööda kaswas see läbitungiv jostin liidendamijets, ahastamijets, kaebamijets. Mitu meest jäid trambid. Metstumalt tõusid ja waju sid lehad. Silmad kiirgasid nagu jurmahäda paradüütröömudele wastu. See kõik oli hullumeele pilt. Nis löi enesele rusikaga näkku, nii et weri alla ta taftanile niriises; teine põrustas pead wahetpidamatult põrandale.

Wana Mustafa sirutas käed üles ja hüüdis:

„Allah! Allah!“

Ja langes siis prantsatades põrandale.

Müüd tõusis üles sheit, laotas käed laiali, ja üksteise järele astusid derwiisid ta juurde.

Sõnalaujumata kaelustas ta neid.

Siis lahkusid kõik waitides, kadusid pimedusse, suitju.

Mustafa oli wiimne. Nagu joomastuses tuigerdas ta koju.

„Röömüsta, Ali, röömüsta, Soliman, Allah on mu palwe kuulda wõtnud!“

See oli ta ainus mõie, ja sellest ei wabanenud ta.

8.

Mets laiutas ennast alt jõe äärest kuni üles mäe tippu.

Päite oli parajasti mäe harjale, aga veel mitte mäeharja metsjapalistujeni jõudnud, ja müüd saatis ta terve külluse kiiri põigiti puude wahelt läbi.

Helerohelised ja hõbewalged lehed kiirgasid ja läikisid. Iga puu oli libistaw raudkübaratutt, juwe wõidurikas sõjawägi, mis linnulaulu ja ojakeste saatel alla orgu liikus.

Kõrgelt mäelt tuli weis, hüpates, julijedes, kohijedes, tormas täis ülewoolawat elulusti westiwatastesje, keerutades neid lustilikult ümber, nii et wahuhambad aina wälkusid ja naersid.

Siis jõudis ta alla orgu, et seal metsikut teereldes ja hüpates üle suurte, raskete kividete rutata, läbi lilleilus järwate aegade kihutada, kus müüd karjapajunad hüüdisid ja walged lambed punaste moonide wahel rohtu nõisid, et lõpuks ära kaduda Miljata jõkke.

Wee äärt mööda jooksis tolmune tee, ja jeda mööda lähenes oma ratju seljas pihalikus, päiksepaitjes, wooruslikus helemuses Wuko Kowala.

Ta lastus tahapoolle, hingas sügawasti wärsket mägestikuõhku, kosutawat lilleõhna

foppu, ja hakkas tahtmatult laulma. Ta ei wõinud teistiti. Suwi oli käes. Neiu tuii wististi.

Siis pidas ta hobuse finni ja waatas ümber.

Siin pidi see koht olema!

Ta nägi ennast piiratud olewat hõbewapelite sulguttridest ja rohelistest puudest, tundis, kuidas terve suwine ilu kõrgelt mägedelt ta peale lastus ja teda oma woogudesje lastis.

Fatme!

Iga päew oli ta neiu majast mööda käinud, oli teda ikka ja ikka jälle haaremi wõre tagant otsinud. Kuid neiu polnud jeal — miks? — Miks oli ta teatud õhtul põgenenud? Kelle jammud wõisid need olla, mis ta aias oli kuulnud? Waenlase wõi koguni mõne sõbra jammud? Sõber, kes paremini laulnud tui tema! Jeesus Maria, miks ei olnud ta paigale jäänud?

Aga sõrmus, roos, pill — ei, ei, ta armastas teda ja tuli! — Wait, kas ei kajunud toelt jammud?

Ta pidas hobuse uuesti finni.

Siin pidi see koht olema. Kõik läks täpipealt kokku sellega, mis Fatme wana teenija ütelnud, tui ta teist korda bazaarit tema juurde tuli.

Mii palju oli ta aru saanud. Millest ta aga mitte ei olnud aru saanud, olid sõnad, mida ta temale jostistas:

„Ole ettemaatlik! Su elu on kaalul!“

Pikkamisi ratjutas ta edasi ja tagasi. Siis peatas uuesti ja kuulas.

Oh ei, see polnud midagi.

Jälle tuli talle Fatme ijeärakit sõna meelde.

Õks? Lollus, kes juntis ta lõhju meelitada? Wahest ija?

Ta kuulas.

Kõrgelt kajas wantripõrin. See ehmatas teda, läts tal luust ja üdist läbi. Mingisugune jeesmine hääl ütles talle, et tulija wõis ainult Fatme olla. Kiire pill igale poole; jeal ülewal läbi metja wiis windawända tee. Ta ratjutas mõne jammu edasi, kargas maha, jidus hobuse puu külge, filitas teda ja tundis enda ijewarki liigutatud olewat. Üstus siis metja äärde walwele.

Bõrin lähenes.

Õkki ilmus kolm wanfert teekäänakul — kolm wanfert ja üks ratjanik. Ratjaniku lastan sehwis tuules. Ta ratjutas wiimse wanfri kõrwal, kummardas jelle poole, nagu räägiks ta sellegagi. Siis peatas ta, kargas jadulast maha ja wiis hobuse käekorwal metja, kuhu ta kadus.

Kes wõis see ratjanik olla? Misparast peitis ta enda metja?

Müüd olid ka wanfrid jeesma jäänud. Igaft wanfrist tuli wälja kolm looritatud naisterah-

waft — misjugune oli neist Fatme? — Kas oli ta nende hulgas?

Buko wahtis ja wahtis.

Seal, seal, see oli tema, loorist hoopimata tundis ta tema ära! Müüdi jäi ta seisma, teistest piisut maad eemale, ja waatas otstides ringi. Kas otstis ta teda?

Siis läks ta teistele pikkamisi üle aaja järele metsajermale. Sinna heitsid nad wilusje pikali. Mõned mõtsid loorid üles ja panid sigaretid põlema.

Rõõmus naer kajas alla Buko juurde. Müüdi kostsid ka mõned hääled goslarist,*) siis hakkasid mõned hääled kaaja laulma. Eõnu ta ei kuulnud; ta kuulis ainult lõputa ühetoonilist wiisi. Iffa seejama, jalmi jalmi järele — kas see ei lõpuudki?

Noormees ei läbenud oodata. Ja selle juures oli ta Fatmele nii lähedal. Minult tee ja aas lahutas teda kallimast, kes ta siia tellinud.

Weri wajasdas tal joontes. Tal oli ainult üks mõte: neiu juurde rutata, temast kiini kahmata, teda oma rinnale juruda, ja weel enne, kui ta aimas, istus ta sadulas. Minus hiipe, ja ta oli metja ääres teel.

Samal pilgul kajas naiste poolt kisa. Nad kargasid üles ja põgenesid wanfrite juurde.

9.

Minult üks neist jäi seisma. See oli Fatme.

Buko andis hobusele kannukkeid, nii et see temaga edasi lendas. Silmapilgu hiljem peatas ta neiu ees, kargas sadulast maha ja hüüdis kääsi laiasti ajades:

„Fatme, siin ma olen!“

Neiu seisus sirgesti ja sihwakalt ega liigutamisid.

Buko langes ta ette põhwili.

„Fatme!“ jostistas ta, ja ta hääli wärises.

Samal pilgul tõstis neiu loori üles, kuna Buko taganes. Neiu oli surukahwatu. Ta silmad põlesid nagu palawikus.

„Aga Fatme, minu —“

„Põgene“, jostistas neiu, „põgene!“

Buko wahtis talle tardonult otja, kahmas ta kae järele, aga neiu peitis selle mantli alla.

„Fatme, ma armastan sind ja jään sinu juurde, ta kui see mu elu maksab!“

„See maksab ju elu. Waata ette — päästa ennast!“

„Jah, Fatme, aga ainult siis, kui sina minuga kaasa tuleb. Saa minu omaks. Sinu tahe peab minu tahe, sinu mõtted minu mõtted olema. Ah, Fatme, anna mulle oma käsi, oma juu. Ma igatjen sinu järele lõpmata!“

Weri tõusis neiuale näkku. Kartlikult waa-

tas ta kõrwale ja kummardas tema poole; aga tohe ajas ta enda jälle sirgeks, kahwatas ja jostistas:

„Ei, ma wandusin — wandusin —“

Ja siis hüüdis ta wõõra, läbitungiwa häälega:

„Sa oled mu waenlane — jure!“

Samal pilgul tõmbas ta kae mantli ast wälja.

Põueoda tiirgas õhus.

Nende filmad puutusid kokku.

Buko silmitses teda armastuses põlewa pilguga, ei liikunud paigast, ei tõstnud kättki kõrgeks.

„Fatme, tule minuga — wõi kui ja ei taha, siis tapa mu! Wista siia — siia!“

Neiu silmad lõkendasid, täituisid pijaratest, ja õhates wiskas ta wõda maha.

Buko kargas piissti, tõstis neiu oma käte wähele, ja neiu kõgeles:

„Mu ijand, mu walitseja, minu Buko!“

„Ah Fatme, Fatme!“

Neiu jurus eida ta rinnale, nuuskus, naeris, wärises nooremeha käte wähel. Ja Buko juudles ja sundles teda.

Uktselt wabastas neiu eida.

Ta filmad wahtisid kartlikult ringi ja jäid metsajermale peatama. Kartlikult hüüdis ta: „Ah Buko, põgene, põgene! Su elu on kaasu!“

Buko waatas ringi, nägi watsanikku, wõttis Fatme käte wähele ja kiskus rewolwri wõõ wähest.

Neiu aga palus:

„Ei, ei, see on minu ija — päästa ennast!“

„Aga sina tuleb minuga?“

„Jah, Buko!“

Buko kargas sadulasse, tõstis Fatme üles oma ette, andis hobusele kannukkeid ja kihutas üle aaja teele, nii et hobuserauad tulid lõid ja juur tolmupilw nende taga lehwis. Rõwemini, ikka kõwemini surus neiu ennast tema najale. Kabjalbõgid järgnesid neile. Keegi hüüdis: „Seda pead sa oma eluga tasuma!“

„Ta jõuab meile järele, ta jõuab meile järele“, ahastas Fatme.

Buko surus teda kõwemini oma wastu.

Kabjalbõgid lähenesid.

Buko kihutas hobust kiiremale jookkule. Maa aina lendas nende all.

„Fatme!“ hüüdis hääli nende taga. „Wra unusta Mit ja Solimani! Mõttele oma wande peale! Mõttele oma wande peale!“

Neiu läks Buko käte wähel külmas, ta peawajus londilt õhale, sejs kikkus peast, juukfed läksid lahti, lehwisid tuules, katsid Buko omastid.

„Fatme, armas, ainus Fatme,“ jostistas Buko.

*) Bosnia mänguriist.

Neiu avas filmad ja hüüdis nimetumas ahastuses: „Minu wanne, mu wanne —“

Kabjalöögid kustusid nende taga. Bufo pidas hobuse finni; see wärişes, norşkas, oigas nende all. Ta silistas hobust ja pööras jadulas poolenisti ümber. Silgawas orus seişis Fatme isa. Ahwardades tõstis ta käe üles, pööras hobuse ümber ja ratşutas linna poole.

Bufo aga kummardas Fatme kohale, kes ennaft kartlikult ta rinnale jurus. Ta kerge kleidi şiid oli katkenud. Bufo suudles ta walget, ümmargust õlga palawasti.

Nüüd tõstis neiugi pea üles, pööras filmad tema poole juurelt, palawalt. Ta huuled aga olid poolenisti awatud ja Bufo suudles neid firglikult, fuumalt.

Siis ratşutasid nad pikkamisi jõe äärt mööda läbi lõhnawa metsa.

*

Terwe Serajewo ei rääkinud enam muuſt kui Fatme rööwimiseft.

Ohwitseride kaşinos kehitaşid Abicala jeltşimehed õlgu ja täpendaşid jelle juures teatud uhkusega, „muştklane“ olla ometi tore poisş. Ohwitseride prouad kårjutasid nina, rääkişid „kuulmata şkandaalid“ ja tegid katşeid, jeda oma arwamiş wõimalikult laiaks laotada. Şjegi türklaste linnaoja haaremites ei räägitud milleſtki muuſt. Sofiştades, warişedes rääkişid naişed hirmuſt patuſt, miş Allahi waştu tehtud. Siidames soowişid aga neift oşa, et neilegi warsti juhuş tuleks jarnuſt patu teha. Aga oh, Fatme oli neilt jeks kõik lootufe rööwinud. Waşjud abihaaşad ja işad wanduşid, oma naişi mitte enam nii kergesti wälja tafericile laşta.

Ülde wanduşid mehed neil päiwil palju. Mişhasti bajaarile, kui ka moşheede ette koguşid nad karjakaupa, ja jeal langes nii mõnigi wali şona.

Ja lugu kaşawas ja suurduş. Oli wõideldud põueoa ja pistoliga; jah, teati rääkida, terve rügement ſoldatid olnud metsa ära poidetud ja awanud waeste teşeric-naiste peale tukeandmişe.

*

Bufo Abicala ilmuş järqmifeş hommikupoolel ratşa kaşarmuõue ja läks oşe kommandandi juurde.

See oli wana, heaşudamega şjamees, kel punetaw nägu, walged wurrud ja heatahtlikud filmad.

Waerwalt oli Abicala kindrali töötuppa aşunud, kui wana herra temale karedasti peale kåratats:

„Miş, pagan, peab Teişt kuulma, Abicala? Kaş jee ſiis ifka tõeşti tõşi on?“

Abicala, kes pişut lahwatanud, haşkas nüüd pikalt wabandama. Aga kindral ei annud talle aega.

„Siis on jee Wolpinski, wõi kuidas jelle wana türklaje nimi on, tõtt rääkinud. See mehike on ju päriş metsik, jookşeb Pontşiuşe juureſt Pilaatufe juurde ja teeb põrgutawa. Kõige pealt káinud ta raetojas ja kaebanud Teie peale. Sealt on kohtunikud ta ſiia minu juurde jaatnud. Mina ei teadnud aga aşjast weel midagi. Sellepáraſt kutşuşin ta tunni aja páraſt tagaşi. Mul ei jää muud nõu, kui Teid şjakohtu kátte anda. Tont teab, wága paha oli. Aga Jumala páraſt, inimene, miş Te selleſt naişeft õieti tahate?“

„Tahan teda naişeks wõtta, herra kindral!“

„Miş? Teie tahate teda naişeks? Olete hulluks láinud? Teie, ja jee Türgi tüdruf?“

„Jah, herra kindral!“

„Ja ujute, et mina jeks luba annan?“

„Ma loodan jeda, herra kindral!“

Noor ohwitşer ütles jeda nii rahulikult ja kindlasti, et wana kommandant oşe tardus. Miş pidi ta jelleſt arwama? Oli jee tõeşti tõşi? Wiimaks ütles ta naeratades:

„Kaş Teie teda ſiis tõeşti nii hulluſti armastate, et temast lahkuda ei juuda?“

„Ma armastan teda kõigeſt hingefi.“

„Nii ſiis tõeşti?“

„Jah, herra kindral!“

„Siis olete enda jelle noore neiuga — wabandage, noore daamiga küll kihlanud?“

„Jah, herra kindral!“

„Noh, ſiis soowin õnne!“

Ta andis leitnandile kátte ja waatas talle nii heatahtlikult nácku, et Abicala liigutuſt tundis.

„Wõtke iştet“, jaşkas kindral ſiis ja iştus ka işe lahedale tugitoolile. „Teie teate, et Teile head soowin, Abicala. Seft Teie olete tubli ohwitşer, kuigi alati mitte juſt jarelnõtlew. Siig palaw. Noh, mina olin kord ju ka noor. Nüüd aga ütolge mulle: Kuhu Te oma — oma prunudiga játte?“

„Paigutuşin ta eşiõtja teişele poole Lukewicat riştiuſku talumeeste juurde.“

„Õm, kaş nad teda ka hoolikalt walhwanad.“

„Ma loodan jeda.“

„Noh, jeda peame küll lootma — aga wabandage mu küşimufi — neiu on küll wiſt iluş?“

„Jah, herra kindral!“

„Nõõmuştan. Siin garnijonis on meile ifka mõnda iluſat ohwitşeriprouat waja.“

Alkiftelt tõuşis wana herra üles, waatas kella ja haşkas toas edaşi ja tagaşi jalutama.

Ka Abicala oli üles tõuşnud.

Kindral káşkis teda weel iştuda, kuna ta işe

edasi jalutas, kuni viimaks jälle wanale kohale tagasi istus.

„Teie teate, et Teid heameelega tahan aidata, Rvicala. Aga asi ei ole nii lihtne. Kar-dan, et ta weel palju tolmu jännitab. Poole tunni pärast tuleb poliitikohtunif Wolhinski-ga — wõi kuidas Teie ära nimi dieti on — ja siis nõutakse minult, et ma Teid pean sõjakohtu kätte andma. See annab juure hulga aruan-deid ja firju Wiini. Selle juurde tulewad nee-tud ajalehed, kes lõpnata pikki kõmulugusid too-wad. Ja mis teeme wanamehega? Rahaga see ei lepi. Ma tunnen siinseid türklasti. On uhked mehed, kellest ma lugu pean. Ei wõi wanale herrale ka sugugi pahaks panna, kui ta terawaks läheb, sest et Teie ta tütreaga plehku panite. Noh, mis Te selle kohta ütlete, Rvi-cala. Istute ja ei lauju sõnagi, ja ometi olite ju Teie see, kes selle supi keetis! Kas Teil siis midagi ei ole oma wabanduseks ütelda?“

„Ei, herra kindral!“

Duko ütles jeda miivitades, kuna komman-dant teda terawasti silmitseis.

„Mulle näib umbes, nagu ei oleks Te mulle kõit weel ütelnud. Igatahes nõuan ma Teilt täit kõit. Kas Teie tõesti ei tea oma waban-duseks midagi ütelda?“

„Ei, herra kindral!“

„Kas ei leidu vähematti punkti, mida oma kasuks mõistite tarwitada?“

„Wõib olla siiski, herra kindral. Aga ma ei tahaks jeda heameelega oma äia vastu taru-tada.“

„Aga teistiti asi ei lähe. Nii siis rääkige!“

„Siis palusin herra kindrali Mustafa Wol-hinskiist küsida, mis ta tütrele luba andis Mil-jaja äärde minuga kokkusaamisele tulla.“

„Selleks andis wana luba?“ küsis kindral imestades.

„Jah, herra kindral!“

„See on imelik — noh, kui usute, et see ai-tab, siis küsin talt jeda. Ta peab jeda ütleva. Noh, eks me näe, mis ta wastab. Seni olge salarmus minu kutse peale walmis — juba Teie oma huwides. Mägemißeni!“

Leitnant lahkus kommandandi juurest tead-wusega, et wana herra tema pool seisis ja asja siis ka läbi wiis. Kindral oli armastuswääri-lihem olnud, kui ta lootat tohtis.

Warsti peale jeda beatas walwelolew oh-witser poliitikohtuniku Schönbaumi tulekut.

Kindral palus ta kobe tuppa.

„Ma luban enesele herra kindrali juurde ilmuda leitnant Rvicala asjus.“

„Palun istet mõtta, herra nõunik. — Pa-gana iaaw asi. Mis Teie selle kohta ütlete?“

„Minu arwates on asi wäga tõsine. Aga enne on jeda waja muidugi lõhemalt uurida.“

„Ma loodan, herra nõunik, et Teie omalt

poolt kõit teete, et asi kuidagi wiisil leplikul teel lõpeks. Pidage silmas selle muidu nii tubli nooremehe noorust ja aujaid mõtteid — ta ta-hab tüdrukut naieks wõtta — ja siis on seal weel üks punkt. Kui pärast wana türklaste ette wõtate, siis, palun, küsige temalt kord, mis-pärast ta tütrele luba andis leitnant Rvicalaga kokku jaada.“

„Lubas ta jeda?“ küsis kohtunif imestades.

„Jah“, oli kindrali wastus.

Samal silmapilgul kostis wärawast hirmus tära. Üks kiisti lahti, walwur liikati kõrwale, ja tупpa astus Mustafa Wolhinski, suurelt, laiaõlgjelt, uhkest.

„Teie nimi?“ küsis poliitikohtunif ärilijelt.

„Mustafa Wolhinski!“

„Mis tahate?“

„Nõuan oma tütre wäljaandmist, selle üks Mustria ohwitser ära rõõwis!“

„See noor daam pole rõõwitud; ta on ise wabatahtlikult ohwitserile järgnenud“, müris-tas kindral.

„Aga wastu minu tahtmist!“

Kindral kargas püsti.

„Siis sündis see wist ka wastu Teie taht-mist, et Teie tütar Lukawica juures noore oh-witseriga kokku sai?“

Mustafa silmitseis kindrali tarretust. Siis ütles ta: „Ei!“

Poliitikohtunif tõusis püsti. Nii hakkas teda humitama.

„Wabandage, herra kindral, kui edasi kü-sin.“

„Palun!“

„Noh“, alapas kohtunif. „Mustafa teadis siis noorte inimeste kokkusaamisest ja see sün-dis tema lubaga?“

„Jah“, wastas Mustafa Wolhinski uhkesti.

„Noh, siis on kõit korras.“

Mustafa wahtis kohtunifule imestades ot-ja, kuna kindral higi otsustijelt pühtis.

„Kui Mustafa kokkusaamisega nõus oli, siis ei wõi tal leitnant Rvicala wastu ka midagi ütelda olla.“

Mustafa käed läksid rusikasse.

„Ma wiikasin teda, tahtsin teda tappa!“

Mõlemad mehed jäid neid wihaga wälja-weldud põnn waikest kuulama.

„Teie tahtsite teda tappa?“

„Ei, mitte mina —“

„Kes siis?“

„Natne, minu tütar, kes minu waja on häbisile saatnud —“

„Mis pidi tema tegema?“

„Tema pidi ka tapma. See oli minu tahe, minu täht.“

„Teie käskisite siis oma tütart leitnant Rvi-calat ära tappa?“

„Jah, aga ta murdis wande. Ara neetud olgu ta —“

Nywardades tõstis ta käed ülles taewa poole. Ta filmad kiirgasid.

„Misjuguje sõjariistaga?“

„Solimani vaga!“

„Ja kes andis talle oa?“

„Mina!“

Lühike waheaeg.

Siis hüüdis Mustafa kaebliku häälega:

„Andke mulle mu tiitar tagasi! Ta on mu wiimne laps. Ali ja Solimani wõtsite mult, ja nüüd wõtate ka Fatme —“

Kindral nokutas Mustafa poole osawõtlikult pead:

„Aga, mu armas, ei ole ju weel sündinud mingijugust õnnetust. Ta tahab teda ju naijeks wõtta!“

Mustafa fähwas sirgeks. Wiha päraft wärijedes hüüdis ta:

„Tahab teda naijeks wõtta! Tahab teda naijeks wõtta! See ei tohi iial sündida. Siin maksab ainult üks taha, ja see on minu oma!“

„Aga mis arwate, et kohus Teile peab tegema? Mis Te meikt nõuate?“

„Ma nõuan, mis tahan. Tahan tiitart kätte saada. Tahan õigust saada. Tahan, et kurjategija karistuse leia!“

„Kes räägib siin kurjategijast?“ müristas kindral, kuna politseihohtunif rahulikult ütles: „Kui siin kurjategijast juttu on, siis olete Teie see, Mustafa Wolhinski.“

„Mina — mina kurjategija? Mustafa Wolhinski ei ole iial seaduse wastu efinud.“

„Mustafa Wolhinski on ise oma tunnistuse järele teist mõrjukatõble kiuhtanud.“

Mustafa wõhtis tarretult hohtunifule otja, läks siis näost tulipunajeks ja hakkas wiimaks kaastundlikult naeratama:

„Teie teete tõfiste asjadega nalja, kadi. See ei kõlba meestele.“

„Siin ei tee leegi nalja. Mis ma ütlesin, on tõe tõde.“

Mustafa kahwatas. Ta filmad lõkendasid.

„Kas siis isa ei tohi enam tiitart kaskida, mis ta ise tahab?“

„Nii siis, kordate oma tunnistust. Ja mina kordan Teile, Mustafa Wolhinski, et Teie mõrjukatõble kiuhtamises kiidlane olete ja õige karistuse käest ei pääse!“ wastas politseihohtunif lõwendatud häälega.

Mustafa hakkas wärijema. Siis hüüdis ta wihaftwärijemal häälel:

„Nii siis, õiglust enam ei ole! Lapsed ei tarwitte enam wanemate lõna kuulda! Igaüks tohib meie matja tungida ja seda riisuda! Majaomanik ei tohi oma maja kaitsta! Allah, Allah, oled ja meist siis täiesti lahkunud?“

„Nii näib“, ütles hohtunif kiiwast ja kehitas õlgu.

Kindral tõusis ülles, astus Mustafa juurde ja tahtis kätt õlale panna.

Mustafa lihtas tõe kõrwale ja hüüdis:

„Ara puutu mind! Ma wihtkan teid, wihtkan teid enam kui sõiti teisi. Teie olete tugewad, aga Allah pole jurmud. Tuleb tajumisaeg. Tajumine on tema asi ja küll ta tajub. Sõit olete mult rõõwinud, minu Ali, minu Solimani, minu Fatme! Nad õlid lilled mu eluteel. Nüüd on nad närtsinud! Ma õlin riikas. Teie tegite mu waejeks! Lähem Stambuli. Siin ei ole enam aujal mehel paika!“

Ta kiskus ukse lahti ja jookkis välja.

Kindral waatas talle järele, pööras siis hohtunifule poole ja ütles:

„Hullud inimejed, need kirjklased!“

„Ja jah, ja kultuurile wastumõtmatud. Nad ei laje endid tiimikseerida!“

10.

Wana Mustafa õn oma maja ära müinud.

Wiimast korda õn ta tühjadedest tubadest läbi rännanud, sead laotas Soliman oma käed tema poole laiali, sead mängisid Ali ja Soliman ja — Fatme! Ta jääb seisma, õhtab siidantõhestawalt ja jatkab siis oma käiku läbi tühjade tubade.

Ja ta jätab jumalaga aiagi, õpetab iga puu, iga pöösa juures. Waska, nii wäga raske õn tal lastuda oma wanemateft sõpradest — sead jelleft roõfist, walgest roõfist, mille Suleima istutas —

Siis pöörab ta ümber ja läheb ruttu maja ukse poole; jelle ees seisab maja uus omanik ja hoiab tema hobust kinni.

„Allah õnnistagu sinu teid!“

„Ta õnnistagu sinugi õmi — ja needigu ära meie waenlaste teed!“

Wana Mustafa istub sadulas. Kabjaplagin kajak tänaval. Mustafa pea õn longus, ia ei waata kordagi tagasi.

Edasi wiib teda tee läbi linna — ida poole. Ohtu jõuab kätte. Jahorina määratu lumeturhani taga leegib taewas. Üht mäekülge nõõda ronivad lihe kiila wäiksed majad astastmelt kõrgemale. Muesfin hüüab minareti rõõult oma kaebtuspaltweid. Mustafa peab hõhuft kinni, hüppab sadulast maha, lastab wähe maa peale ja palwetab.

Siis tõuleb ta, waatab tagasi, ja sead — sügawal, sügawal all seisab Serajemo, ta kodu, ta isade kodu — ja ta wanad filmad täituvad piharateft ...

Kuid äkki tõstap ta käed, tõmbab sõmed rusikasft ja raputab rusikaid ahtwardawalt ...

Ja siis ratsutab ta edasi ida poole, eemale

leekivast õhtutaevast, eemale — Stambuli poole! ..

Uga Miljaka kaldal seisvat teed mööda ratjutab keegi teine ratsanik. See on Bufo Sivicala, kes oma Fatme jururde ratjutab.

Dähi sõnaware aasade jookševad julisevad ojad orgu, kahmavad finni vesiratasest, keerutavad neid lustilikus tantšus, nii et walge waht rõõmupärast üles kõrgele hüppab. Linnukejed laulavad, tema ije laulab ühes nendega. Ta ei wõi keifti. Ta laulab kumst ja roosist, ööpikust ja omast juurest, juurest noorest armastusest.

11.

Serajewo Nooma-katoliku doonkiriku ees walitses kirjwärwiline elu ja liikumine. Sest inimestehulk, kes siia "galt po. it" kofku walgunud, oli kirju. Mitte ainult Euroopa wiisi järele riietatud inimesed polnud sinna kogunud. Nende hulgas oli ka ristiusu talupoegi oma punaste turbanitega ja kirjude riietega, juuditüdrukuid woltpükses, kollaste pihikuteaga ja hõberahedega juustes, mustlast, alamohwitšere, sandarme, sõdurid; jah, seal oli isegi türklasi ja Greeka õigeksulisi, kes murdu maal selle wihatud kiriku lähedale ei tule.

Täna aga püüawad nad kõik wõimalikult ligidale pääseda. Xerwe plats oli täis punaseid turbanid, millele piiri panid rida politseimikke, kes kirikuteed lahti hoidsid.

Siis hakkasid kellad helisema. Juutide ja ristirahwa naised tõusid kirkuarbile, tungisid edasi; talupojad wahtisid, türklased seisisid waqast, ja pöörasid ainult päid. Uga igakord, kui üks tõld ette sõitis, paistis, nagu oleksid nende filmad kiirganud. See oli wastupaistest kuldikandustest ja ordenitest, mis Austria õhvitšeride uniformidel järeksid.

"Millal tuleb peiqnees?" küsis üks noor weiu ühelt alamohwitšerilt, kes tema kõrwal seisis.

"See on juba ammu siin, mu laps. Uga waadake sinna, sinna, see on kindral ja —"

Ta lõi kannad kofku ja andis au. Tüdruk tõstis oma nosunina kõrgele õhku. Talupojad heitsid pruudi üle labast nalja ja naersid heledasti, ja türklased — wõib olla, et ordenid ja kollasa tikitud kindraliuniformid seks põhjust andsid — igatahes kiirgasid nende filmad weel enam. Nad unustasid oma rahu, tungisid tõdadele lähemale; üksainus tõstis käe ahwardades üles.

Tõllas, kindrali kõrwal, istus Fatme.

Seljas oli tal walge siidikleit. Voor warjas ta nägu, ja nüüd kadus ta kiriku-ukse taha. Uga kirikust kajas wäha üle kirjwärwilise woogawa turbanimere orelimäng ja lauluheli. Kuid jeda wõisid kuulda ainult lähemalseisjad. Sest inimeste hulk sumises kui mesilaste pere.

Kest platsi seisis jalk muhameedlasti turbanis ja kastanis. Nad seisisid ringis ühe juure türklase ümber, kes nendega ägedasti ja sumbunult rääkis. See oli Mustafa Wolhinski maja uus omanik.

"Ta on püha raamatu tallanud jalgade alla!"

"See ei tee pühale raamatule midagi."

"Uga temale".

"Ja ametipaigad hoiawad tema poole. Mustafa on maalt wälja aetud. Te olesite pidanud nägema, kuidas ta nuttis".

"Nuttis? Ta oles wõinud tütre parem jõe te wijata."

"See wõib weel sündida".

"Uga kes peab jeda tegema?"

Keegi ei wastanud.

Seal kajas ühe wanamehe wärijew hää:

"Wennad, nüüd peate kuulma, mis ta wiimati mulle ütles: „Rahutus ja wanne meie waenlastele! Ara jeda unusta, Saladin!" Mii ütles ta, ja mina ei unusta jeda, wend Mustafa, aga teiegi ei tohi jeda unustada!"

Wanamees hobas oma wõõd, nagu otsiks ta sealt midagi. Siis tõmbas ta oma kondisid käed ruffasse ja kiristas:

"Mitte midagi ei tohi meil olla nende närukate tarwis. Uga weel leidub meie hulgas joppil!"

"Uga kellele peawad need neid tegema?"

"Mulle, mulle!"

"Oled liig wana, Saladin!"

"Ja teie liig noored. Rakskümmend aastat olete neid ju kummardanud! Teie seijate wäljas, kui sees pulmi peetakse. Minu noores eas läksime sisse, ja oli neiu ilus, siis — ha-ha"

Ta naeris wihajelt.

"Meie peame ootama".

"Dotama, jah, ootama, kuni nad kõik meie tütreid ära warastawad ja meie pojad oma kihwtiaa mürgitawad. Dotama!"

"Mii kaua ootama, kuni Fatme seal sees oma wande täidab".

"Jlusa mehe käte wahel unustab naine isegi kõige pühama wande".

"Tohib ta siis koraani jalgadega tallata?"

"Ei, ei!"

(Järgneb.)

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 17.

Kolmest tikust moodustatakse laual kolmnurk; igast kolmnurga tipust püstitatakse uus tikk, mis üleval püramiiditaoliselt kokku liitatakse. Kuna iga tikku pikkus sama on, saame neli ühesuurust ja ühefujulist kolmnurka.

Digeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Joh. Abermann, Anton Adamson, Emil Vader, Joh. Valder, Joh. Wetlem, Egon Brüller, B. Delmann, Karl Elmam, Helmi Felsberg, A. Heiswald, Karl Holzmeier, Valentine Jung, Harry Jõelet, Paul Jüris-son, Roman Jdnurm, Anna Keeral, Th. Keerus, Aida Kippar, Jaan Kotjar, Martin Kottenberg, Ed. Kruus, Friedrich Krug, S. Laasi, J. Laas, J. Laradei, Leilop, Lydia Loginowa, Aleksander Lora, Joh. Lühafooder, Ferdinand Makkow, Erna Martin, Paul Martinson, Alice Menning, Bernhard Must, Woldemar Muht, August Möller, Ewald Nemwalz, S. Noor, J. Pakmann, Alby Promm, Adolf Britso, W. Rand, R. Reits, Johan Ristikiwi, stud.

D. Rosenstein, Edg. Rosenbusch, Oscar Rosenbusch, Alma Rutoff, Ilmar Sauer, Alfred Sikstus, Alice Silberg, Woldemar Soonik, Gustav Steenmann, Rudolf Tamkäl, Amanda Teimann, Lea Teetsoff, „tetraeder“. Ralf Luetoa, Warjama, Kolla Wellner, Värry Bento-Benitto, Johannes Willanoli, S. Wolmann, A. Zimmermann, Ad. Söpi.

Tartust: Jaak Get, Karl Ehrmann, Erika Eisen Schmidt, Walter Iltsjan, Paul Jänes, Linda Käätsjon, Bernhard Saar, Joh. Lamp, W. Lind, Julius Lind, A. Martinson, A. Miles, Ilmar Mällo, J. Mändik, R. Müller, Aleks. Prima, Arnold Reimann, A. Toom, Arnold Toer, Ad. Tubli, Lydia Tulff, Eskar Werew, Hugo Wichkelin.

Balgast: A. Aben, A. Jürgenjon, J. Lõhmuus, W. Neumann, Aleks. Raudepp, „Randlane“, Anton Soowa, Edgar Tints, J. Utt.

Wõrust: de Ron.

„Romaani“ talitusele — Tallinn, Riguliste tän. 16.

Hindmõistatuse nr. 2 lahendus on järgmine:

Lahendaja nimi ja täielik aadress:

(Alltri)

Petserist: Heino Freirik, Eugen Maarits, Albert Rätsep.

Pärnust: „Isfekind“, Joh. Kangur, Aleksei Kask, A. Klein, Johan Kohjus, Siiri Kolk, Lydia Korb, Peeter Koot, F. Kõlvart, Ida Koggenbaum, Karl Thomson, E. Tomson, Vladimir Wuts.

Wiljandist: Jaan Grünberg, Liiise Hiop, Vladimir Sanderkoph, Parfeni Walgemäe, M. Weinmann, E. Weske.

Paideist: E. Kerstenbeck, L. Kuz, S. Ringenberg, N. Sintman.

Tapalt: S. Treeter.

Karwast: Wiktor Kirikmann, Jakob Maas, R. Maade, Robby Mets.

Karwa-Jõesuust: Johannes Pavo, Johannes Paater.

Katwerest: Frits Kask, Rudolf Lelsep, Karl Nurf, Kalju Tamjärv. **Kuresaarest:** Mihkel Mikk. **Haaplajust:** Wilhelmine Jürgens, Julius Ilves, Karl Kurm, Ernst Neumanskraft, Theodor Sketschus, Dittlie Wessjart. **Amblast:** E. Tõnuri. **Aserist:** A. Weigel. **Abjast:** Martin Erm, J. Päri. **Elwast:** S. Lepik.

Siiru-Kärdlast: Carl Aron. **Jõhwist:** Heino Kuiva, Rudolf Lepik, Albert Luts, Rud. Potalke, Arnold Wiktor, Jakob Zolk. **Kabalast:** Eija Woiberg. **Kadrinast:** Johannes Piiskweldt. **Kilingi-Rõmmelt:** Karl Mitt. **Kärstnast:** Hendrik Adamson. **Koselt:** G. Mt. **Kobilast:** Julius Kruus. **Lehtsest:** Jaan Wöölmann. **Mõisaküllast:** Mihkel Kull, S. Mängel, Oskar Paalits, N. Pasmel. **Rõmmelt:** Rudolf Alber, August Kulepala, Karl Müller, Hilda Walter. **Otepääst:** Julius Maranik. **Põlwast:** Pauline Plado. **Püüsiist:** A. Wästriik. **Põltsamaalt:** A. Meerits. **Pulast:** Elmar Adler. **Raplait:** Joh. Mäeberg. **Rõngust:** Olga Laos. **Sindist:** Joh. Namann, Hilda Hendrikson, Ajenia Janson, Joh. Liidemann, William Puust. **Sondast:** Ewald Kõojaar. **Torist:** Mihkel Ruff. **Tuhalaanest:** Jaan Padernik. **Tõrwast:** Karl Snige, Meeta Soff, Siiri Soff.

Loosimisel võitnud igalüks ühe aastakäigu „Romaani“ 1923 a. järgmised lahendajad:

Alice Menning, Tallinnas, Wäje tän. nr. 7—11.

G. Mt, Koselt, Koje alev.

Karl Kurm, Haapsalust, Raudtee maja nr. 3, krt. 6.

Senise elawa osawõtmise eest avaldab „Romaani“ talitus oma tänu ja loodab jeda ka tulewikus.

Tutvustage ajakirja

„Romaan“

oma tuttavatele! Saatke tuttavate aadressid proovinumbrite saatmiseks „Romaani“ talitusele!

Tehke jeda hindmõistatuse lahenduse saatmisel!

Küti - Salkade Liidu häälekandja

„EESTI KÜTT“

Rikkalikult illustreeritud jahiasjanduse, kalanduse ja spordi ajakiri.
Ilmub uuel aastal suurendatud kaustas 1 kord kuus.

Toimetaja R. W. MIKKELSAAR.

Tellimiste vastuvõtmine 1923. aasta pääle avatud.

„Eesti Kütt“ seisab väljaspool poliitilisi parteisid ning valgustab oma veergudel küsimusi ainult jahiasjandusest, kalandusest ja spordist.

„Eesti Küti“ pääülesandeks on korraldada kasulikkude jahiloomade ja -lindude kaitsmist ja kasvatamist, juhtida meie jahioorganisatsioonide liikumist ja tuua ülevaateid jahiasjanduse arenemisest nii meil kui ka väljamaal. Võidelda röövjahipidamise ja röövkalapüügi vastu.

„Eesti Kütt“ tutvustab lugejaid igasuguste laske- ning püügi- ja jahipidamise viisidega. Toob teaduslikke töid linnu-, looma- ning kalatõugude üle, käsitab laskeasjandust, laskeharjutusi ning laskevõistlusi.

„Eesti Kütt“ toob igas numbris pilte ja ilukirjanduslikke töid.

„Eesti Küti“ toimetuses töötavad paremad jahiasjanduse, kalanduse ja spordi tundjad. Samuti toetavad väljastpoolt paljud teadusemehed ja eriteadlased ajakirja oma kaastööga.

„Eesti Küti“ on suur kirjasaatjate võrk nii kodu- kui väljamaal. Iga jahiasjanduse, kalanduse ja spordi sõber tellib „EESTI KÜTTI“. „EESTI KÜTTI“ loevad ostuvõimulised ringkonnad, sellepärast on kuulutustel selles lehes suur mõju.

Tellimise hinnad:

1 aasta pääle Mrk. 250, 1/2 aasta pääle Mrk. 130, 1/4 a. p. Mrk. 75.
Üksik nummer Mrk. 25.

Kuulutuste hinnad: 1 lehekülg 3000 marka, kaantele 50% kallim.

Tellimise adress: „EESTI KÜTT“, Viljandis, postkast nr. 19.

Tellimisi võtavad vastu kõik küti-salkade ja -rühmade juhatused, ning kõik postiasutused. Eelmisi aastakäikusi on veel piiratud arvul saada.



Nõudke — ainult Kokka!

Wale arwamine on, et taimewõi pahem on kui koorewõi.
Taimewõi „Kokk“ on maitsew ja sisaldab sama
palju raswaollusi kui koorewõi.

Tarwitage „Kokka“ niisama kui koorewõid.
Proowige ise „Kokka“ ja otsustage siis.
Nõudke „Kokka“ igast kauplusest.

Ärge arwake, et taimewõi „Kokk“ pahem on kui Soome
ja wäljamaa kaup; „Kokka“ walmistab wäljamaa meis-
ter, wäljamaa retseptide põhjal.

„Kokk“ on niisama hea kui koorewõi;
wiimasest aga poole odawam!

Jällemüüjatele protsendid!

Address: TALLINN, Allika tän. nr. 10.

Shokolaad Kausmann & Ko. Kompwekid

Shweitsi
Piima
Dessert
Noisette
Silva
Mignon
Vanille
Kalew jne.

Shokolaadi
Karbi
(shokolaadi)
Paberl
Dessert
Karamell
Monpensier
Marmelaad
Pastilla jne.

Tallinn, Narva maantee nr. 32.